

**โครงการสำรวจข้อมูลปราชญ์ท้องถิ่นล้านนา
เพื่อเตรียมจัดทำฐานข้อมูลของศูนย์ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยแม่โจ้**

คำนำ

ตามแผนพัฒนาการศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้ระยะที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔) ฉบับปรับปรุง ประเด็นยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยที่ ๕ เป็นศูนย์รวมแหล่งเรียนรู้และถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป้าประสงค์ ๕.๑ การดำรงศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรม การเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของศูนย์ศิลปวัฒนธรรม คือ “เป็นศูนย์รวมแห่งเรียนรู้และ ถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นของภาคเหนือตอนบน” โดยมีพันธกิจหลักที่จะศึกษาพัฒนา องค์ความรู้และถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นของภาคเหนือตอนบน

ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม ก่อตั้งขึ้นเพื่อปฏิบัติงานด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและยังเป็นแหล่ง ศึกษา รวบรวม องค์ความรู้และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมให้เป็นที่ประจักษ์ยอมรับทั้งในแวดวงวิชาการ และสังคม ดังนั้นฐานข้อมูลด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะให้ผู้ที่สนใจเข้าไปศึกษาหา ความรู้จากสื่อต่างๆ ของศูนย์ศิลปวัฒนธรรมทั้งเว็บไซต์ วารสาร หนังสือรูปเล่ม แผ่นพับ ฯลฯ เป็นการ บริการวิชาการจากเอกสารและการจัดทำโครงการ แต่ในปัจจุบันฐานข้อมูลด้านศิลปวัฒนธรรม ของ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมยังมีไม่มากพอและยังไม่หลากหลาย ที่จะตอบเจตนาของผู้ที่ต้องการจะศึกษาค้นคว้า จึงได้จัดโครงการสำรวจข้อมูลปราชญ์ท้องถิ่นล้านนา เพื่อเตรียมจัดทำฐานข้อมูลของศูนย์ ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ซึ่งโครงการดังกล่าวจะเป็นโครงการต่อเนื่องจะดำเนินการจำนวน ๖ ครั้ง ครั้งละ ๒ ตำบล จนครบ ๑๒ ตำบล ในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยการออกสำรวจ เก็บข้อมูลเบื้องต้นจากปราชญ์ท้องถิ่น (ชื่อ ประวัติ ที่อยู่ ผลงาน การเผยแพร่ รางวัล) ที่หลากหลาย แขนงอาชีพ ประติมากรรม วรรณกรรม นาฏกรรม หัตถกรรมและหมอเมือง เป็นต้น

เพื่อตอบสนองและปฏิบัติตามแผนพัฒนาการศึกษาของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ระยะที่ ๑๒ และการประเมินประกันคุณภาพ โครงการนี้จึงเป็นโครงการที่จะต้องเร่งดำเนินการศึกษาอย่างเร่งด่วน เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้เป็นฐานข้อมูลของศูนย์ศิลปวัฒนธรรมและที่สำคัญเพื่อจะได้นำไปเผยแพร่ใน รูปแบบต่าง ๆ การจัดเสวนา การจัดโครงการ/กิจกรรม ให้เป็นที่ยอมรับในสังคมต่อไป

ขอขอบคุณปราชญ์ล้านนาตำบลสันทรายหลวง ตำบลสันทรายน้อย ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ ถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำไปเผยแพร่และจัดทำเป็นฐานข้อมูลด้านศิลปวัฒนธรรม ของศูนย์ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยแม่โจ้

นายวุฒิชัย เกตุพัฒน์พล

นักวิชาการศึกษาชำนาญการ

หัวหน้างานอนุรักษ์สืบสานศิลปวัฒนธรรม ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม

ผู้รับผิดชอบโครงการ

๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๑

นายนิด พิชัยเงาะ ด้านหัตถศิลป์ ดุลโลหะ

นายนิด พิชัยเงาะ เกิดวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๔๙๙ ปัจจุบันอายุ ๖๒ ปี อยู่บ้านเลขที่ ๒๖/๑ หมู่ ๒ บ้านแม่ย้อยใต้ ตำบลสันทรายน้อย อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๑-๙๙๘๔๑๒๙

ผลงาน

มีความเชี่ยวชาญคุณลายตอกบนโลหะ เงิน ทองแดง อลูมิเนียม ประสบการณ์ ๕๖ ปี เริ่มทำตั้งแต่ อายุ ๑๓ เรียนจากคนในครอบครัว เริ่มฝึกทำเรียนรู้เรื่อยมาจนเกิดความชำนาญ ด้วยความอดทนอุตสาหะจนเป็นที่ยอมรับ นายนิด พิชัยเงาะ สามารถคุณตอกลายได้หลายลาย ทั้งลายดั้งเดิมของแม่ย้อย ที่มีเอกลักษณ์ไม่เหมือนใครเป็นลายที่คนรู้จักและมีชื่อเสียงเป็นอย่างมาก ทั้งยังคุณโลหะลายดอกเงิน ลายดอกพุทตาน ลายดอกจีน ลายไทย ลาย ๑๒ ราศี นักษัตร สามารถขึ้นรูปทำสลักชั้นเงิน พาน จอก(แก้วน้ำ) แอบหมาก ลายเครือเถาดอกไม้ ฯลฯ ตามที่มีผู้สั่งทำ ผลงานที่เคยทำมาที่มีขนาดใหญ่ที่สุดคือ รอยพระพุทบาท ใช้โลหะอลูมิเนียมคุณตอกลายที่มีขนาด ๒๔๐x๑๒๐ เซนติเมตร ใช้เวลาทำประมาณ ๒ อาทิตย์ ค่าแรงในการทำ ๓๕,๐๐๐ บาท ถ้าคุณลายรอยพระพุทบาท ที่มีขนาด ๑๘๐x๘๘ เซนติเมตรใช้เวลาทำประมาณอาทิตย์กว่า ค่าแรงอยู่ที่ ๑๔,๐๐๐ บาท ราคาการทำขึ้นอยู่กับขนาดของชิ้นงานและความละเอียดประณีต ราคาเริ่มต้นอยู่ที่ ๔๐ บาทขึ้นไป ส่วนใหญ่จะมีผู้ว่าจ้างให้คุณตอกลายโดยนำแผ่นโลหะอลูมิเนียมหรือทองแดงและแบบที่จะให้ทำมาให้ แล้วทำตามแบบตกลงราคาเป็นชิ้นงานไป ส่วนใหญ่ผู้ว่าจ้างจะมาจากหมู่บ้านวัวลาย อำเภอเมืองเชียงใหม่และหมู่บ้านถวายเป็นอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

เครื่องมือ

๑. ลีวเหล็กตอกที่มีส่วนปลายแตกต่างกันออกไปหลายๆ ขนาด
๒. ค้อน หัวค้อนทำมาจากเขาควาย คุณสมบัติของเขาควายจะไม่ทำให้ลีวเหล็กตอกชำรุดเร็ว
๓. ชี้อ่า (ชัน) เคียวผสมกับน้ำมันหมูและดินละเอียด
๔. แม่พิมพ์ไม้สำหรับใส่ชื้อ่าและวางโลหะเพื่อดูลาย มีอยู่ ๒ แบบ แบบชื้อ่าแข็งและชื้อ่าอ่อน
๕. เครื่องเป่าแก๊ส
๖. ถังแก๊ส
๗. แผ่นอลูมิเนียม แผ่นทองแดง
๘. กรรไกรตัดแผ่นโลหะ

ขั้นตอนการดุนตอกลาย รอยพระบาท ขนาด ๔๓x๖๓ เซนติเมตร

๑. จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ทำได้แก่ แผ่นโลหะอลูมิเนียม รูปแบบที่จะตอกลาย ลีวเหล็กตอกหลายๆ ขนาด ค้อนเขาควาย แม่พิมพ์ไม้สำหรับใส่ชื้อ่า เครื่องเป่าแก๊ส ถังแก๊ส น้ำสะอาด
๒. ตัดแผ่นโลหะอลูมิเนียมให้มีขนาดใหญ่กว่ารูปแบบที่จะตอกลายประมาณ ๑-๒ เซนติเมตร วางรูปแบบรอยพระบาทที่จะตอกลายลงบนแผ่นโลหะ
๓. จุดไฟเครื่องเป่าแก๊สเผาพื้นแม่พิมพ์ ให้ชื้อ่าเริ่มละลาย จากนั้นนำแผ่นโลหะที่จะดุนตอกลาย ทาบลงไปแม่พิมพ์ให้แน่นยึดติดกันจนแน่นและให้ชื้อ่าเย็นลง
๔. ใช้ลีวเหล็กตอกและค้อนเขาควายตอกลงไปตามรูปแบบที่เรากำหนดไว้เพื่อเป็นแนว เรียกว่าลายหุ่นสูง หุ่นต่ำหรือหุ่นเส้นและลายหลักที่เราจะทำ
๕. เมื่อดุนลายหุ่นสูง หุ่นต่ำหรือหุ่นเส้นลายหลักแล้วจุดไฟเครื่องเป่าแก๊สเผาบนโลหะเมื่อเกิดความร้อนได้ที่แล้วจึงนำเอาแผ่นโลหะออก

๖. นำแผ่นโลหะที่ได้ลายนูนสูง นูนต่ำ นูนเส้นหลักแล้วนำไปวางแม่พิมพ์ขี้ยาแข็งยึดติดกับแม่พิมพ์ให้แน่น เริ่มดุนตอกลาย ลายเส้น ลายดอก เก็บรายละเอียดตามรอยพระบาทตามแบบที่เรากำหนดไว้ โดยใช้ค้อนเขาควย สิวเหล็กตอกหลายๆ ขนาด ตอกลงไปตามรูปแบบ ด้วยความประณีตจะปรากฏลวดลายตามแบบที่เราวางไว้อย่างสวยงาม โดยใช้เวลาทำประมาณ ๓ วัน ค่าแรงประมาณ ๒,๐๐๐ บาท

๗. เมื่อดุนตอกลายเก็บรายละเอียดของชิ้นงานแล้ว นำแผ่นตอกลายออกจากแม่พิมพ์ขี้ยาใช้กรรไกรตัดแต่งขอบของชิ้นงาน จุดไฟเครื่องเป่าแก๊สเผาให้ขี้ยาที่ติดกับชิ้นงานออกให้หมดทิ้งไว้จนเย็น ต้มน้ำ นำมาทำความสะอาดล้างน้ำ เสร็จขั้นตอนการทำดุนตอกลาย รอยพระบาท ขนาด ๔๓x๖๓ เซนติเมตร

การอนุรักษ์สืบสานเผยแพร่และการถ่ายทอดองค์ความรู้

เนื่องด้วยปัจจุบันกลุ่มเยาวชนในหมู่บ้านแม่ย้อยหรือบุคคลทั่วไป ไม่ให้ความสนใจที่จะเรียนรู้ในการดุนลาย เพราะต้องใช้ความอดทน ระยะเวลาการฝึกฝนต้องใช้ทักษะทั้งศาสตร์และศิลป์ สมาธิความตั้งใจ จึงจะถ่ายทอดอารมณ์ของศิลปะการดุนลายออกมาได้อย่างสวยงาม นายนิด พิชัยเงาะ จึงอยากที่จะให้ผู้สนใจมาเรียนรู้ฝึกทำ เพื่อให้เกิดความชำนาญสามารถต่อยอดรูปแบบผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่สนใจและเป็นการเพิ่มคุณค่า มูลค่าทางวัฒนธรรม เกิดความรักหวงแหนรักษามรดกอันทรงคุณค่านี้ไว้ เพื่อมิให้สูญหายสืบทอด

นางอำไพ สุวรรณ ด้านหัตถศิลป์ ดุลโลหะ

นางอำไพ สุวรรณ เกิดวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๐๑ ปัจจุบันอายุ ๖๐ ปี อยู่บ้านเลขที่ ๑๐ หมู่ ๒ บ้านแม่ย้อยใต้ ตำบลสันทรายน้อย อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๔-๙๘๕๔๔๓/๒

ผลงาน

นางอำไพ สุวรรณ ด้านหัตถศิลป์ ดุลโลหะ ประสบการณ์การดุลโลหะกว่า ๔๐ ปี เรียนรู้จากบิดามารดา สามารถดอกลายได้หลายชิ้นงาน เช่น ชันเงิน พาน สลึง จอก(แก้วน้ำ) เครื่องประดับ กำไล ตุ้มหู ปิ่นปักผม สักวาลย์ เข็มขัดเงิน รัตแนม พานรอง มีความชำนาญด้านการดอกลายได้หลายลาย เช่น ลายดั้งเดิมแม่ย้อย ลายดอกพิกุล ลายไทย ลายดอกกระถิน จะรับจ้างดุลโลหะดอกลายอย่างเดียว ทั้งเงิน ทองแดงและอลูมิเนียม จะคิดค่าจ้างจากน้ำหนักของชิ้นงานถ้าชิ้นงานมีลวดลายไม่มากไม่ค่อยละเอียดมากเท่าใดจะคิดราคาต่ำแรงบาทละ ๑๕ บาท แต่ถ้าชิ้นงานไหนที่มีความละเอียดลวดลายมากๆ ราคาบาทละ ๒๐ บาท ส่วนใหญ่จะทำส่งบ้านวัวลาย อำเภอเมืองเชียงใหม่

ลายแม่ย้อย

เครื่องมือ

๑. ลีวเหล็กตอกที่มีส่วนปลายแตกต่างกันออกไปหลายๆ ขนาด
๒. ค้อน หัวค้อนทำมาจากเขาควาย
๓. ชี้อ่า (ชัน) เคียวผสมกับน้ำมันหมู
๔. พิมพ์ไม้สำหรับใส่ชี้อ่าและวางโลหะเพื่อคลาย
๕. เครื่องเป่าแก๊ส
๖. ถังแก๊ส
๗. แผ่นอลูมิเนียม
๘. แม่พิมพ์ไม้รูปแบบต่าง ๆ
๙. กรรไกรตัดแผ่นโลหะ

การตอกลายสลึง โลหะเงินผสมทองแดงน้ำหนัก ๑๕ บาท

๑. ต้มชี้อ่า(ชัน) เคียวผสมกับน้ำมันหมูจนเหนียวตกลงในสลึงที่ขึ้นรูปมาแล้วทิ้งไว้ให้แข็งตัวประมาณ ๒ ชั่วโมง
๒. วาดรูปลายดอกพิกุลลงบนสลึงจากนั้นใช้ลิวตอกลายหลาย ๆ ขนาด ตอกลงผิวสลึง (ภาษาที่ใช้เรียกว่า “โต้ง”) ขึ้นรูปลายนูนต่ำ นูนสูง ลายเส้น
๓. จากนั้นจุดไฟเครื่องเป่าแก๊สเผาสลึงเอาชี้อ่าออกทำความสะอาด
๔. ต้มชี้อ่า(ชัน) ตักใส่ลงไปในสลึงอีกครั้งทิ้งไว้จนชี้อ่าแข็งตัว ๒ ชั่วโมง
๕. ใช้ลิวตอกลายหลาย ๆ ขนาด ตอกลงผิวสลึง โต้งลายลายนูนอีกครั้งเป็นการเก็บรายละเอียดของลวดลาย ตกแต่งด้วยความประณีตสวยงามจนได้รูปแบบที่กำหนดไว้
๖. จุดไฟเครื่องเป่าแก๊สเผาสลึงเอาชี้อ่าออกทำความสะอาดด้วยน้ำซัดจนแห้ง
๗. นำไปเผาชุบเงินทำความสะอาดอีกครั้ง จะได้สลึงเงินน้ำหนัก ๑๕ บาท

แนวโน้มในการอนุรักษ์สืบสานเผยแพร่และการถ่ายทอดองค์ความรู้

ไม่มีคนรุ่นใหม่มาให้ความสนใจที่จะทำ เพราะงานแต่ละชิ้นต้องใช้ระยะเวลาทำนานหลายขั้นตอน ค่าตอบแทนได้ไม่มากนัก ด้านการเผยแพร่ได้นำไปแสดงสาธิตการดุนตอกลายของงานจำหน่ายสินค้า OTOP การมาศึกษาดูงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ทางเทศบาลตำบลสันทรายหลวงเชิญไป และการไปจัดแสดงตามห้างร้าน โรงแรมต่าง ๆ ตามคำเชิญของหน่วยงานนั้น ๆ

นางอรญาพรรณ อาษากิจ ด้านหัตถศิลป์ ดุลโลหะ

นางอรญาพรรณ อาษากิจ เกิดวันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๐๒ ปัจจุบันอายุ ๕๙ ปี อยู่บ้านเลขที่ ๑๑ หมู่ ๒ บ้านแม่ย้อยใต้ ตำบลสันทรายน้อย อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๖-๙๑๙/๔๐๕๕

ผลงาน

ออกแบบ ดุนดอกลาย ลงสี เพ้นท์ลาย ปิดทองคำเปลว ขึ้นรูปขันเงิน ถาดเงิน อลูมิเนียม ทองแดง ของที่ระลึก เครื่องประดับ บ้าย สลุง พาน กระเป๋าสเงิน แจกัน น้ำตั้น น้ำหม้อ ตกแต่งภายใน โรงแรม โคมไฟ ร่ม ต้นโพธิ์ นาฬิกา จุลโลหะรอบเสาและทำงานทุกรูปแบบตามสั่ง ลวดลายที่ใช้ดุนดอก ลายลายแม่ย้อย ลายแม่ย้อยประยุกต์ ลายดอกพิกุล ลาย ๑๒ ราศี จุลลาย ๑๒ ราศี ลายไทย ฯลฯ นางอรญาพรรณ อาษากิจ รับทำงานตามสั่งของลูกค้าและเปิดร้านจัดจำหน่ายที่บ้านของตนเอง มีคนงาน ๓ คน การทำงานของแต่ละคนแยกทำตามความถนัดของตนเองทั้งงานขึ้นรูป งานดุนดอกลาย งานชุบเนื้อเงินและงานเครื่องประดับ

เครื่องมือ

๑. ลีวเหล็กตอกที่มีส่วนปลายแตกต่างกันออกไปหลายๆ ขนาด
๒. ค้อน หัวค้อนทำมาจากเขาควาย
๓. ชี้อ่า (ชัน) เคียวผสมกับน้ำมันหมู
๔. พิมพ์ไม้สำหรับใส่ชี้อ่าและวางโลหะเพื่อดูลาย
๕. เครื่องเป่าแก๊ส
๖. ถังแก๊ส
๗. แผ่นอลูมิเนียม
๘. แม่พิมพ์ไม้รูปแบบต่างๆ
๙. กรรไกรตัดแผ่นโลหะ

การดอกลายเครื่องประดับ

๑. วาดแบบลงบนแผ่นอลูมิเนียม
๒. ต้มชี้อ่า(ชัน) เคียวผสมกับน้ำมันหมูจนเหนียวตักลงแม่พิมพ์ชี้อ่า วางแผ่นอลูมิเนียมที่วาดรูปเสร็จลงไปแม่พิมพ์ชี้อ่ากดทับให้แน่น ทิ้งไว้ให้เย็นตัว
๓. ใช้ลิวตอกลายหลายๆ ขนาด ตอกลงแผ่นอลูมิเนียมที่วาดรูป (ภาษาที่ใช้เรียกว่า “โต้ง”) ขึ้นรูปลายนูนต่ำ ลายเส้น
๔. จากนั้นจุดไฟเครื่องเป่าแก๊สเผาอลูมิเนียมเอาชี้อ่าออกทำความสะอาด
๕. นำแผ่นอลูมิเนียมที่ขึ้นรูปลายนูนต่ำ ลายเส้นไปวางบนแม่พิมพ์ชี้อ่าแข็ง
๖. ใช้ลิวตอกลายหลายๆ ขนาด ตอกลงโต้งลายลายนูนอีกครั้งเป็นการเก็บรายละเอียดของลวดลาย ตกแต่งด้วยความประณีตสวยงามจนได้รูปแบบที่กำหนดไว้
๗. จุดไฟเครื่องเป่าแก๊สเผาเอาชี้อ่าออกทำความสะอาดด้วยน้ำซัดจนแห้ง
๘. นำไปเผาชุบเงินทำความสะอาดอีกครั้ง

แนวโน้มในการอนุรักษ์สืบสานเผยแพร่และการถ่ายทอดองค์ความรู้

ในด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้เคยมีคนมาเรียนรู้แต่ไม่ทน เพราะการดุนตอกลายต้องใช้ความอดทน ใช้เวลาในการฝึกฝนจนกว่าจะสามารถตอกลายขึ้นรูปและลงรายละเอียดของชิ้นงานได้ มีนักศึกษาจากสถาบันในจังหวัดเชียงใหม่มาเก็บข้อมูลประวัติความเป็นมา ขั้นตอนการดุนตอกลายรูปแบบต่างๆ ถือเป็นการเก็บข้อมูลทางเอกสารและภาพเคลื่อนไหว เพื่อนำไปเผยแพร่ให้บุคคลภายนอกได้เรียนรู้ต่อไป รวมถึงทางเทศบาลตำบลสันทรายหลวงได้นำคณะศึกษาดูงานจากหน่วยงานต่างๆ เข้ามาศึกษาดูงานที่บ้านของตนเอง การนำสินค้าออกจากร้านและสาธิตในงาน OTOP

ในปัจจุบันโลหะที่ใช้ขึ้นรูปดุนตอกกลายเป็น อลูมิเนียม ซึ่งมีราคาถูกกว่าเงินแท้หรือทองแดงผสมเงิน จึงทำให้คนนิยมมากกว่า แต่ก็มีลูกค้าบางรายที่อยากจะได้ชิ้นงานที่เป็นเงินแท้ ทางร้านก็จะดำเนินการจัดทำให้ตามที่ลูกค้าต้องการ เม็ดเงินราคาอยู่ที่ประมาณบาทละ ๓๐๐-๓๕๐ บาท ถ้าทำชิ้นเงินน้ำหนักประมาณ ๕ บาท ราคาเฉพาะเนื้อเงินประมาณ ๑,๕๐๐-๑,๗๕๐ บาท รวมค่าแรงประมาณ ๒,๐๐๐ บาท

ของที่ระลึก

เครื่องประดับ

นายอินทร์แก้ว จันทรรัตน์ ด้านหัตถกรรมปั้นหล่อพระ

นายอินทร์แก้ว จันทรรัตน์ เกิดวันที่ ๑๔ เมษายน ๒๔๘๗ ปัจจุบันอายุ ๓๔ ปี อยู่บ้านเลขที่ ๑๓๒ หมู่ ๙ บ้านสันทรายน้อย ตำบลสันทรายน้อย อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ หมายเลขโทรศัพท์ ๐๙๖-๓๔๘๒๓๒๑

ผลงาน

ปั้นพระพุทธรูปปางต่างๆ เช่น พระพุทธรูปทรงเครื่อง พระพุทธรูปปางสมาธิ พระพุทธรูปศิลปะหลวงพระบางล้านช้าง รูปเหมือน ปั้นลัทธิต่างๆ เช่น ปั้นสิงห์ พญานาค ลัทธิป่าหิมพานต์ และมีความสามารถปั้นขึ้นรูปหุ่นดิน หุ้มขี้ผึ้ง หล่อโลหะ ชัดตักแต่ง ลงสนิม เคยปั้นพรพุทธรูปที่มีขนาดใหญ่ถึงขนาดหน้าตัก ๑๐๐ นิ้ว

วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ปั้นหุ่นพระ

๑. ดินเหนียวสำเภารูป
๒. แกสบขาว
๓. เหล็กเส้น ๕-๖ หุน
๔. ขี้ผึ้งแดง
๕. เหล็กชุบขนาดต่างๆ

ขั้นตอนการปั้นขึ้นรูปหุ่นดิน บุชีผึ้ง

๑. ปั้นแกนดิน นำดินเหนียวสำเร็จรูปผสมเกลบขาวให้เข้ากัน เริ่มปั้นฐานหุ่นและใส่เหล็กเส้น ขนาด ๕-๖ หุน ทิ้งไว้ให้แห้ง จากนั้นเริ่มปั้นต่อขึ้นรูปส่วนลำตัวพร้อมกับตกแต่งทิ้งไว้ให้แห้ง ปั้นต่อส่วนเศียรแขนพร้อมกับตกแต่งทิ้งไว้ให้แห้ง

หุ่นแกนดิน

๒. เมื่อได้หุ่นแกนดินแล้วการหุ้มขี้ผึ้งหรือบุชีผึ้ง จะนำเอาขี้ผึ้งสีแดงมาต้มในหม้อ แล้วนำมากรองเอาเศษตะกอนออก ต้มน้ำให้อุ่นถึงค่อนข้างร้อน เทลงในภาชนะวางนํ้านำขี้ผึ้งที่กรองเสร็จแล้วเทลงไปในรางนํ้าให้ขี้ผึ้งมีความหนาประมาณ ๕ มิลลิเมตร แช่วให้แข็งตัวนำมาตัดออกเป็น ๘ ส่วน แล้วยกออกมาให้เสด็จนํ้า เมื่อได้ขี้ผึ้งแผ่นแล้วนำมาประกอบเข้ากับแกนหุ่นดิน โดยการนำเอาขี้ผึ้งมาตากแดดเพื่อให้ขี้ผึ้งอ่อนตัวลง จากนั้นนำขี้ผึ้งที่อ่อนตัวหุ้มเข้ากับแกนหุ่นให้ทั่วทั้งองค์พระพุทธรูป แล้วชุบแต่งให้เรียบร้อยด้วยมิดปลายแหลม ตกแต่งรายละเอียดโดยการเกลาให้เรียบร้อย

การตกแต่งเศียรและผิวองค์พระจะต้องเป็นช่างที่มีความชำนาญและมีประสบการณ์สูง ถือเป็นขั้นตอนที่ยาก เป็นงานที่ต้องใช้ความประณีต ส่วน โมลี เม็ดพระศก พระกรรณ พระกร พระบาท ผ้าจีวร ฐานบัวคว่ำ-บัวหงาย ช่างจะนำมาติดและตกแต่งหลังจากหุ้มขี้ผึ้งองค์พระเสร็จ

๓. การพอกดิน จะใช้ดินนวล เป็นดินละเอียดสำเร็จนำมาผสมกับน้ำมูลวัวจนเหนียว นำไปทาหุ่นพระพุทธรูปที่หุ้มขี้ผึ้งบางๆ จำนวน ๔ ครั้ง แต่ละครั้งจะต้องรอให้ดินที่ทาหุ่นพระพุทธรูปแห้งสนิทเสียก่อน ถึงจะพอกรอบต่อไปได้ นำดินเหนียวผสมกับแกลบดำให้เข้ากันจนเหนียว นำไปพอกหุ่นพระพุทธรูปหนาประมาณ ๑ นิ้ว พร้อมทั้งนำตะปูมาตอกให้ทั่วแกนหุ่นทิ้งไว้ให้แห้ง นำน้ำมูลวัวผสมแกลบดำทาให้ทั่วหุ่นพระพุทธรูปและเอาดินเหนียวผสมแกลบดำเข้าไปพอกหุ่นพระพุทธรูปทันที เพื่อให้ยึดแน่นเกาะติดกับหุ่นพระพุทธรูปรอจนแห้ง จากนั้นทำการติดฉนวน ฉนวน คือ ทางเดินของทอง (ทองแผ่น) ฉนวนทำมาจากชัน (ขี้ยา) เป็นก้อน นำมาต้มให้เหลวตักใส่น้ำเย็นพอเริ่มแข็งตัวนำมาเกลึงให้เป็นแท่งทรงกระบอกยาวให้มีขนาดใหญ่ กลาง เล็ก แล้วนำมาติดให้ทั่วหุ่นพระพุทธรูป ด้านหลังจะให้สายฉนวนขนาดใหญ่ให้เป็นแกนกลางสำหรับทางไหลของโลหะที่หลอมละลายเชื่อมไปยังส่วนต่างๆ ในลักษณะเหมือนก้างปลา นำปูนปลาสเตอร์ผสมทรายละเอียดให้มีความเหนียวพอประมาณ แล้วนำมาพอกให้ทั่วหุ่นพระพุทธรูปหนา ๑ นิ้ว

๔. การยึดหุ่นพระพุทธรูปนำเหล็กเส้นขนาด ๓ หุน นำมาตัดให้มีความสูงเท่ากับหุ่นพระพุทธรูป นำมารัดลวดเข้ากับหุ่นให้เป็นตาราง โดยมีระยะห่างประมาณ ๓ x ๓ นิ้ว ทิ้งทั้งหุ่นพระ การพอกหุ่น นำปูนปลาสเตอร์ ทรายละเอียดผสมน้ำคนให้เข้ากันพอเหนียวนำมาพอกหุ่นพระพุทธรูปให้มีความหนาเท่ากับเหล็กที่หุ้มโดยไม่ให้เห็นเหล็กที่หุ้มหุ่นทิ้งไว้ให้แห้งสนิท

๕. การขึ้นโตน โดยการก่ออิฐทำฐานสูงประมาณ ๓๐ เซนติเมตร กลับหุ่นองค์พระพุทธรูปเอาฐานพระขึ้นข้างบน เพื่อทำปากจอกไว้สำหรับให้ขี้ผึ้งไหลออก และเป็นทางไหลของโลหะ ก่ออิฐตั้งโตนรอบๆ ฐาน ใช้อิฐบล็อกจากขึ้นไปให้มีความสูงเท่ากับองค์พระ นำปูนปลาสเตอร์ ทรายละเอียดผสมน้ำคนให้เข้ากันจนเหนียว ฉาบให้ทั่วอิฐบล็อกจากก่อไว้ ฐานด้านร่างทำเป็นช่องไว้สำหรับใส่พื้น ด้านบนใช้แผ่นเหล็กปิดให้เต็ม สาเหตุที่ก่ออิฐบล็อกจากเพื่อเวลาสุกไฟสารถขี้ผึ้งออกและเผาหุ่นพระให้สุก อิฐบล็อกจากที่ก่อรอบหุ่นจะช่วยรักษาเปลวไฟและความร้อนที่อยู่ข้างในให้มีความสม่ำเสมอ ขั้นตอนนี้จะใช้พื้นเผา ๓ วัน ๒ คืน โดยใช้ไฟปานกลาง จนกว่าขี้ผึ้งจะไหลออกมาจนหมด จากนั้นจึงใช้ไฟแรง โดยใช้น้ำมันเครื่องที่ใช้แล้ว(น้ำมันขี้เถ้า) มาจุดไฟเผาผ่านพัดลมหอยโข่งจะทำให้ไฟที่ไหม้น้ำมันไหม้แรงขึ้น

เมื่อเผาหุ่นดินพระที่เอาขี้ผึ้งออกหมดแล้วและเผาต่อจนดินสุก รื้อเอาเตาเผาหุ่นพระออก จากนั้นใช้ลวดพันหุ่นพระจากด้านล่างขึ้นมาจนถึงฐานพระด้านบนอีกครั้งหนึ่ง เพื่อป้องกันการแตกขณะทำการเททองหล่อพระ จากนั้นใช้ปูนปลาสเตอร์ ทรายละเอียดผสมน้ำคนให้เข้ากันจนเหนียวนำมาพอกหุ่นพระที่ใช้ลวดพันให้ทั่วอีกครั้งและใช้ปูนปลาสเตอร์ปิดตามแนวที่มีรอยแตกไว้ก่อนจะทำการเททองหล่อพระ

๖. การหลอมโลหะ ใช้เบ้าหลอม วิธีการทำนั้นคือ ใช้อิฐมอญก่อขึ้นให้มีความสูง ๖๐ เซนติเมตร กว้างประมาณ ๘๐ เซนติเมตร เจาะรูให้มีขนาดเท่ากับปากท่อพัดลมหอยโข่งกับสายน้ำมันเครื่องที่ใช้แล้ว(น้ำมันขี้เถ้า) ใช้ปูนปลาสเตอร์ ทรายละเอียด ผสมน้ำคนให้เข้ากันจนเหนียวแล้วพอกให้ทั่วอย่าให้มีรูหรือรอยร้าวโดยเด็ดขาด เพราะจะทำให้อุณหภูมิความร้อนในเตาไม่สม่ำเสมอ โลหะจะหลอมละลายได้ไม่ดี รอจนเตาแห้งสนิท จากนั้นต่อสายจากถังน้ำมัน ๒๐๐ ลิตร เข้าเตาหลอมผ่านพัดลมหอยโข่ง นำเบ้า

หลอมเข้าไปวางไว้ในเตาหลอมใส่โลหะต่างๆ ประกอบด้วย ทองคำ เงิน ทองแดง ดีบุกขาว ดีบุกดำ จุดไฟโดยใช้ไฟแรงความร้อนสูง และนำฝาครอบเข้าหลอมมาปิด ระยะเวลาที่ใช้ในการหลอมละลายโลหะ ๕-๖ ชั่วโมง

๗. การเททองหล่อพระ เมื่อหลอมโลหะเป็นเนื้อเดียวกันแล้ว จึงเททองลงไปปากจอกด้านหน้าหุ่นพระก่อน จากนั้นจะเททองลงไปปากจอกด้านหลังสลับกันไปไม่ให้ขาดจนเต็มหุ่นทิ้งไว้ให้แข็งตัวประมาณ ๒ วัน ถึงจะถอดพิมพ์ออกได้

๘. การถอดพิมพ์และการขัดผิวองค์พระพุทธรูป ทำการตอกเอาปูนพลาสเตอร์ ตะแคงเหล็ก ออกทีละชั้นและกระทุ้งดินข้างในองค์พระพุทธรูปออก ตัดตะปู ตัดชนวนก้างปลา อุดรอยร้าวของทองสัมฤทธิ์ โดยการเชื่อมตามรอยร้าวให้เรียบร้อย ใช้ตะไบไฟฟ้าขัดแต่งองค์พระพุทธรูปให้ขึ้นเงาสวยงาม

การอนุรักษ์สืบสาน เผยแพร่และการถ่ายทอดองค์ความรู้

ได้มีนักศึกษาจากสถาบันในจังหวัดเชียงใหม่มาศึกษาเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ มีหน่วยงานต่างๆ ได้เชิญให้ไปเป็นวิทยากรบรรยายและสาธิตการปั้นขึ้นหุ่นขี้ผึ้ง นอกจากนี้ยังมีผู้ที่สนใจจากต่างจังหวัดมาเรียนรู้ได้แก่อาจารย์ นักศึกษาจากจังหวัดลำปาง จังหวัดเชียงราย รวมถึงได้สร้างพระพุทธรูปถวายวัดในอำเภอสันทรายอีกหลายวัด

ผลงานการปั้นหุ่นดินและขี้ผึ้ง

พ่อครูสมนึก ชัยตามล หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาและเซรามิก

พ่อครูสมนึก ชัยตามล เกิดวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๐๕ ปัจจุบันอายุ ๕๖ ปี อยู่บ้านเลขที่ ๓๐๐ หมู่ ๔ บ้านสันทรายหลวง ตำบลสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๑-๘๘๕๕๒๐๐

ผลงาน

ประติมากรรมเครื่องปั้นดินเผา เซรามิก ปูนปั้น รูปแบบต่างๆ ได้แก่ ชามสังคโลก แจกัน ถ้วย ลัตวในวรรณคดี กระถางดอกไม้ พระพุทธรูป รูปเหมือน จิตรกรรมวาดภาพลอยตัวต่างๆ ลงบนชิ้นงานเซรามิก ภาพผ้าใบ จัดแสดงผลงานประติมากรรมการปั้นตามสถานที่จัดแสดงต่างๆ ร่วมเขียนภาพ พระบรมสาทิสลักษณ์สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อน้อมถวาย ในวโรกาส ๓๒ พรรษา มหาราชินีและร่วมจัดแสดงผลงานสลาล้านนา ปี ๒๕๔๗ เป็นวิทยากรบรรยาย สาธิตการปั้นดินเผา เซรามิก ทั้งโรงเรียน มหาวิทยาลัย ศูนย์ฝึกฝีมือแรงงานจังหวัดเชียงใหม่ ศูนย์ฝึกฝีมือแรงงานจังหวัดลำปาง มีนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยในจังหวัดเชียงใหม่มาฝึกงานการปั้นดินเผา เซรามิก การวาดภาพลงเครื่องปั้นดินเผา ณ โรงงานเตาสันทราย นอกจากนี้ยังรับงานเครื่องปั้นดินเผา เซรามิก ทุกรูปแบบ ช่วยเหลืองานทั้งภาครัฐและเอกชนมากมาย อีกทั้งยังเป็นผู้รักษาการในตำแหน่งประธานมูลนิธิเพื่อนสลาล้านนาอีกด้วย

วัสดุอุปกรณ์

๑. ดินเหนียว
๒. แท่นวางดินเหนียวไว้สำหรับปั้นดิน
๓. ไม้ขูดดิน
๔. น้ำยาเคลือบ
๕. สี
๖. ผู้ปั้น
๗. เตาเผาแรงดัน

ขั้นตอนการทำเซรามิกชามญี่ปุ่น

๑. นวดดินเหนียวให้เข้ากันจนเหนียว
๒. นำดินเหนียวมาวางบนแท่นปั้นขึ้นรูปเป็นรูปชามญี่ปุ่น
๓. นำไม้ขูดมาขูดให้ผิวของชามเรียบสวยงาม
๔. นำชามไปเข้าเตาเผา
๕. นำชามที่เผาเสร็จ มาวาดรูปแต่งสีเป็นรูปปลาตกแต่งให้สวยงามแบบญี่ปุ่น
๖. นำชามที่ได้ไปชุบน้ำยาเคลือบ เพื่อให้ชามมีความเงางาม
๗. นำไปเผาอีกครั้งหนึ่ง
๘. เมื่อเผาเสร็จแล้วจะได้ชามญี่ปุ่นที่มีความสวยงาม

รางวัลเกียรติคุณ

-มจ.ภิศเดช รัชนี้ ประธานมูลนิธิโครงการหลวง ทรงประทานประกาศเกียรติคุณเป็นตัวแทน ศิลปินล้านนา ร่วมเขียนภาพ พระบรมสาทิสลักษณ์สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อน้อม ถวาย ในวโรกาส ๓๒ พรรษา มหาราชินี และร่วมจัดแสดงผลงานสล่าล้านนา ปี ๒๕๔๗

-เกียรติบัตรโครงการเครือข่ายการอนุรักษ์ฟื้นฟูและพัฒนาแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมล้านนา และเมืองประวัติศาสตร์ (ประเพณีอสงยไหว้พระญามังราย วันสถาปนาเมืองเชียงใหม่ครบรอบ ๓๒๑ ปี) ปี ๒๕๖๐ โดยนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่

-คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มอบเกียรติบัตรที่ได้เข้าร่วมสาธิตการประกอบ อาชีพพื้นบ้าน (สล่าปั้นแป้ง) ปี ๒๕๕๓

-สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ร่วมกับคณะสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โสภณศิลป์ สานภูมิปัญญาล้านนาและชมรมส่งเสริมสลาล้านนา มอบเกียรติบัตรเข้าร่วมงานแสดงการสาธิตสลาล้านนาในงาน “ลานสรวง ช่วงศิลป์” ปี ๒๕๕๙

-สโมสรนักศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มอบเกียรติบัตรที่ได้เข้าร่วมสาธิตศิลป์พื้นเมือง ในงาน สืบสานภูมิปัญญาล้านนา “สานศิลป์ กิ่น แอ่ว คุ้ม” ครั้งที่ ๔ ปี ๒๕๕๘

-โรงเรียนเรยีนาเชลีวิทยาลัย มอบเกียรติบัตรที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมสัปดาห์สร้างสรรค์งานศิลป์ ครั้งที่ ๒ “ศิลปะควรค่า ภูมิปัญญาควรรักษ์” ปี ๒๕๕๘

แม่ครูสุภรณ์ เกตุบุญเรือง ด้านนาฏศิลป์ (พ่อนเล็บ)

แม่ครูสุภรณ์ เกตุบุญเรือง ด้านนาฏศิลป์ (พ่อนเล็บ)

แม่ครูสุภรณ์ เกตุบุญเรือง เกิดวันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๔๘๘ ปัจจุบันอายุ ๗๓ ปี อยู่บ้านเลขที่ ๕๓๕ หมู่ที่ ๓ ตำบลสันทรายน้อย อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ หมายเลขโทรศัพท์ ๐๙๔-๔๓๐๘๙๖๓

ผลงาน

แม่ครูสุภรณ์ เกตุบุญเรือง ด้านนาฏศิลป์ (พ่อนเล็บ พ่อนเทียน) เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการพ่อนเล็บและพ่อนเทียน ที่ได้เรียนรู้สืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่นจนเกิดความชำนาญและได้ไปทำการแสดงและเข้าประกวดการพ่อนเล็บพ่อนเทียนตามงานต่างๆ ที่จัดขึ้นและได้รับรางวัลมาโดยตลอดจนมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในจังหวัดเชียงใหม่ ตลอดระยะเวลาประสบการณ์กว่า ๔๐ ปี แม่ครูสุภรณ์ เกตุบุญเรือง ได้อุทิศตนแก่สังคมเป็นครูวิทยากรได้มีหน่วยงานต่างๆ เชิญให้ไปอบรมและปฏิบัติการเรียนรู้สอนการพ่อนเล็บพ่อนเทียนอยู่ตลอด ทั้ง ๑๒ ตำบลในอำเภอสันทราย หน่วยงานจากเทศบาลตำบล โรงเรียน วัดต่างๆ ในอำเภอสันทราย รวมถึงอำเภอใกล้เคียง เช่น อำเภอดอยสะเก็ดและอำเภอสарภี แม่ครูสุภรณ์ เกตุบุญเรือง ยังได้เชิญให้เข้าร่วมพ่อนงานประเพณีเตียวขึ้นดอยสุเทพ ณ วัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหารและงานใส่ขันดอกอินทิล วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร เป็นประจำทุกปี

ในด้านการอนุรักษ์สืบสานและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมการแสดงนาฏศิลป์ ได้ถ่ายทอดองค์ความรู้การพ่อนเล็บ พ่อนเทียน การแต่งกายของช่างพ่อนตามแบบโบราณ ให้แก่กลุ่มสตรีแม่บ้านในอำเภอสันทราย และนักเรียนโรงเรียนต่างๆ และเป็นผู้ก่อตั้งศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนา พ่อนเล็บ พ่อนเทียน ประจำอำเภอสันทราย จนได้รับใบประกาศเกียรติคุณจาก ดร.เจ้าแม่ดวงเดือน ณ เชียงใหม่ ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ แม่ครูสุภรณ์ เกตุบุญเรือง ถือได้ว่าเป็นผู้ที่สร้างคุณประโยชน์แก่สังคมในท้องถิ่นอย่างแท้จริงโดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆ

เครื่องแต่งกาย

๑. เสื้อแขนยาวทรงกระบอกคอกลม
๒. ชิ้นเมืองก่าน
๓. ผ้าสไบ
๔. เล็บ/เทียน
๕. ดอกไม้แต่งผม

ท่าฟ้อนเล็บ ฟ้อนเทียน

มี ๕ แม่บท ๑๔ ท่า

แม่บทที่ ๑ ยืนตรงถอนสายบัวท่าซ้าย นั่งลงไหว้ ท่าที่ ๑ ท่าเชื่อม ๑ ๗ ก้าว ท่าที่ ๒ ตั้งวง ๗ ก้าว ท่าที่ ๓ ม้วนจีบไหว้ ๗ ก้าว ท่าที่ ๔ ปิดบัวบาน ๗ ก้าว ท่าที่ ๕ ท่าเชื่อม ๒ ๗ ก้าว ท่าเชื่อม ๑ ๗ ก้าว

แม่บทที่ ๒ ท่าตั้งวง ๗ ก้าว ท่าที่ ๖ ท่าพิสมัยเรียงหมอน ซ้าย ๗ ก้าว ขวา ๗ ก้าว ท่าที่ ๗ ท่าสอดกลางอัมพร ซ้าย ๗ ก้าว ขวา ๗ ก้าว ท่าที่ ๘ ท่าบัวชูฝัก ซ้าย ๗ ก้าว ขวา ๗ ก้าว ท่าเชื่อม ๒ ๗ ก้าว ท่าเชื่อม ๑ ๗ ก้าว

แม่บทที่ ๓ ท่าที่ ๙ ท่าพรหมสีหน้า ๗ ก้าว ท่าที่ ๑๐ ท่าช้างประสาธนา ๗ ก้าว ท่าที่ ๑๑ ท่าจีบหน้าขา ขอแขน ๗ ก้าว ท่าเชื่อม

แม่บทที่ ๔ ท่าตั้งวง ๗ ก้าว ท่าที่ ๑๒ ท่าโบกสะบัด ๗ ก้าว ท่าที่ ๑๓ ท่าพาลาเพียงไหล่ ซ้าย ๗ ก้าว ขวา ๗ ก้าว ท่าที่ ๑๔ ท่ายอดต่องตองลม ซ้าย ๗ ก้าว ขวา ๗ ก้าว ท่าเชื่อม ๒ ๗ ก้าว ท่าเชื่อม ๑ ๗ ก้าว

แม่บทที่ ๕ ท่าตั้งวง ๗ ก้าว ท่าม้วนจีบไหว้ ๗ ก้าว ท่าปิดบัวบาน ๕ ก้าว ไหว้ลา

รางวัลเกียรติคุณเด่น

- ใบประกาศเกียรติคุณศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนา อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ มอบให้โดย ดร.เจ้าแม่ดวงเดือน ณ เชียงใหม่ ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่
- ใบประกาศเกียรติคุณ “ครูภูมิปัญญาเชียงใหม่” ประจำปี ๒๕๕๙ ได้รับจากนายปวิณ ชำนิประศาสน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่
- ใบประกาศสตรีดีเด่น จากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงใหม่ ในวันสตรีสากลจังหวัดเชียงใหม่ ประจำปี ๒๕๕๘
- ใบประกาศเกียรติคุณ ชมรมช่างฟ้อนอำเภอสันทราย ในงานยี่เป็งสันทรายถวายพุทธบูชา
- ใบประกาศเกียรติคุณ ครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่น ด้านการฟ้อนเล็บ จากโรงเรียนพงษ์พิบูล เชียงใหม่
- ใบประกาศเกียรติคุณผู้ทำคุณประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาและสังคม ปี ๒๕๕๖ มอบให้โดย วัดสันทรายหลวง

นายพรชัย ต๋วยตง ด้านศิลปะการแสดงฟ้อนดาบ ฟ้อนเจิงและประกอบศาสตราวุธ

นายพรชัย ต๋วยตง เกิดวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๑๙ ปัจจุบันอายุ ๔๒ ปี อยู่บ้านเลขที่ ๕๒๘ หมู่ ๑ บ้านแม่ย้อยเหนือ ตำบลสันทรายน้อย อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๖-๑๑๕๕๔๕๔

ผลงาน

ครูสอนฟ้อนเจิง ฟ้อนดาบ และศาสตราวุธต่างๆ การประกอบศาสตราวุธ ดาบ หอก ง้าว ขอช้าง ประธานชมรมรักดาบ จังหวัดเชียงใหม่ ผู้จัดโครงการเสวนาและนิทรรศการ การแสดงศาสตราวุธล้านนา ซึ่งจัดมาแล้วถึง ๑๒ ครั้ง ทั้งในจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดน่านและจังหวัดพะเยา ผู้จัดโครงการเผาข้าวหลามถ้ำมืองเรือดาบ ผู้จัดโครงการร่ายดาบวาดเจิงเพื่อสุขภาพ ผู้จัดโครงการค่ายรักดาบสัญญาจร ปี ๕๓ ณ วัดพญาวัดอำเภอเมือง จังหวัดน่าน แบบเรียนวิชาฟ้อนดาบ ฟ้อนเจิง (ลายสิบสองปันนา) ผลงานวิจัยบทบาทของดาบในสังคมล้านนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รวบรวมเอกสารประวัติกลองปูลาล้านนา ในโครงการกลองปูลาคืนสู่วัด สื่อการสอนการต่อยกลายกระดาดล้านนา เอกสารประกอบการเรียนตีกลองสะบัดชัย เอกสารประกอบการเรียนดนตรีพื้นเมือง

การพ่อนดาบพ่อนเจิง(ลายสิบสองปันนา)

๑. ย่างชุม ๑๒

๒. พ่อนทำลายมือตบมะผาบ ๓ ชุด (ท่าแม่หลักชุม ๓) ชุดที่ ๑ ตบ ๔ ครั้ง ประกอบการย่างชุม ๓ ต่อชุดที่ ๒ ตบ ๘ ครั้ง ประกอบการย่างลงชุม เชื่อมจุดที่ ๓ ตบมะผาบนกคุ้ม ตบ ๒ ครั้งแล้วเปลี่ยนชุมซ้าย-ขวา

๓. มาลายมือ แม่ผัดบัวบาน แม่เกี่ยวเกล้า แม่ลายเจิง ประกอบการย่างชุม ๑๒

๔. แม่ลายดาบ แม่ผัดบัวบาน แม่ผ่านสัน สุนเก้า สุนปลาย แม่เจียดียนต้ามสอง แม่เลื่อยดาบเลียบ แม่เกี่ยวเกล้า แม่ถางดิน แม่กิมไฮ แม่กะฮีด แม่ปลาเลียวหาด แม่เลื่อยลากหาง แม่พันดอกพันดาว แม่ลีด้านพันหน้าพันหลัง แม่กำตากปักแม่กำจับหลัก พร้อมย่างชุม

การพ่อนเจิง-ดาบลายไทลื้อ(ลายงาม)

๑. แม่บทธการสาวดาบ

๒. ท่าเปลี่ยนชุม สางซ้ายไปขวา

๓. เดินสามชุม ขวา-ซ้าย

๔. แม่ที่ ท่าปรมะ ท่าเกี่ยวเกล้าซ้ายลดศอกขวา ลดศอกซ้าย ท่าปรมะ โดยการเดิน ๓ ชุมข้างเดิน ยืน นั่งในท่าเกี่ยวเกล้าลดศอก

๕. แม่ท่าเกิดหาญ เดิน ๓ ชุม ขวา ซ้ายและท่าเชื่อมเกี่ยวเกล้าลดศอก

๖. แม่ท่าเกิดหาญต่างก้ามประกอบด้วยท่าเกี่ยวเกล้าลดศอก ซ้างหลังงา ออกวงเกวียน กวางเหลียวเหล้า ดิกะ คือการเกี่ยวเกล้าขวา หงายมือรองรับ ปลายดาบชี้ลงข้างล่าง ปลายดาบวางที่มีมือขวา เดิน ๓ ชุม แล้วเปลี่ยนเป็นข้างซ้าย นั่งลงเป็นท่าซ้างหลังงา ออกวงเกวียน เป็นท่ากวางเหลียวเหล้า ออกท่าดิกะ เดินชุมท่าต่อไป

๗. แม่ท่าบุษจาตะวันตก ย่างสามชุมเข้าออก หมุนตัวออกท่ากวางเหลียวเหล้า โดยการสลับซ้ายขวา

๘. แม่ท่าลดศอกข้ามดาบ คือ ท่าลดศอกข้ามดาบซ้าย ขวา จากพื้นออกย่าง ๓ ชุม เชื่อมท่าต่อไป

๙. แม่ท่าต้อยด้าม ท่าสุนเก้า สุนปลาย คือย่าง ๓ ชุม ออกซ้าย ขวา

๑๐. แม่ท่าแซวซูดน้ำ คือ ท่าแซวซูดน้ำ ย่าง ๓ ชุม ออกซ้าย ขวา

๑๑. แม่ท่าชะเยาะกำ ดอกสั้นเข้าออก ท่าซ้างหลังงา ออกวงเกวียนเล็กออก คือ ท่า ชะเยาะกำ ดอกสั้นเข้า-ออก โดยใช้ท่าซ้างหลังงาออกวงเกวียน ออกมาในท่าดิกะ ยกขึ้นเป็นท่าแม่ไฮตั้งศอกลงเป็นท่าฉีกอก วางดาบกราบครู

๑๒. แม่ท่าพิเศษ ตบมะผาบ สาวไหม ไหว้ครู

การฟ้อนดาบ-เจิง ลายไต (ไทใหญ่)

๑. ท่าพื้นฐาน การตั้งท่ายืนนั่ง ท่าสาง แกว่ดาบ การใช้ดาบร่วมกับย่างขุม
๒. การย่างขุม พื้นฐานขุม ๒ ตัวเปียง ขุม ๓ สามแหลม ขุม ๔ ถึง ๒๑ ขุม ใช้ดาบแทง ฟัน โดยเริ่มจากขุม ๒ และต่อขุม ๓ ๔ ถึง ๒๑
๓. การเดินตามจังหวะดนตรี ย่างขุมและท่าพิเศษดาบแม่ลาย ประกอบด้วย ท่าแม่สีไคร แม่กิมไฮ แม่ป๊อดแหวน แม่แซวแซดน้ำ แม่กว้างหลวง แม่กว้างปลายฮาม แม่กำซี้ด แม่สางผม(เกี้ยวเกล้า) แม่เลื่อมอบ แม่งาดัง แม่พันลึก แม่ฮ้อย แม่หาดข้าว

การฟ้อนดาบเจิง (สายพ่อครูหล้า)

๑. การย่างขุม ๑๒ การดีดสั้นเท้าสูง การยกขาสูง การสลับเท้า การตบมะผาบ ตบหน้ามือ ตบหน้าหลัง เน้นลีลาท่าทางสง่างามและสวยงาม การย่างเข้าขุมตบมะผาบ ๑๖ และ ๑๗
๒. ท่าฟ้อนมือ คือ ท่าปิดบัวบาน เกี้ยวเกล้า สาวไหม (บางท่า) หยุ่มสาม วิธีการ ยืนอยู่กับที่ ทำท่าให้ถูกต้อง หลังจากนั้นค่อยเข้าขุม ตั้งแต่ขุม ๑๒ ถึงขุม ๑๗ เริ่มจากเดินธรรมดาและทำตามขุมแล้วค่อยๆ เพิ่มลีลาเข้าไปเพื่อความสวยงาม เช่นการหมุน การย่อ เพิ่มท่าตามขุมจนครบ ๑๗ ขุม เริ่มจากท่าง่ายไปหายาก เริ่มจากขุม ๑๒ ขุมที่ ๑๖ เพิ่มท่าที่ ๓ ขุม ๑๗ เพิ่มท่าที่ ๔ และ ๕
๓. การเรียนท่าไม้ค้อน ฝึกการเข้าขุม ๑๒ ๑๖ ๑๗ ให้ผู้เรียนฝึกเข้าคู่กันในการเข้าขุม (ขุมกระด้าง) เรียนรู้การตี การรับ การรุกและการหลบ ฝึกความคล่องตัวในการบิด การเหลียว การใช้มือและขา
๔. การเรียนดาบ การเข้าขุม ๑๒ ท่าดาบประจำขุม เริ่มจากการเข้ากลอน/การตั้งท่ารับ ตามแบบฉบับของครูหล้า ท่าสางดาบ ท่าตอกสั้น ท่าเข้าแจ่ง ปั่นแจ่ง(หมุน) การเข้าขุม ๑๖ ๑๗

แนวโน้มในการอนุรักษ์สืบสานเผยแพร์และการถ่ายทอดองค์ความรู้

ได้มีหน่วยงานต่างๆ เชิญให้ไปเป็นวิทยากรทั้งภาคบรรยาย ปฏิบัติและสาธิต เรื่องศาสตร์อาวุธ การฟ้อนดาบ ฟ้อนเจิง เช่น โสภะเฮียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนา มหาวิทยาลัยแม่โจ้ วิทยาลัยชุมชน จังหวัดน่าน รวมถึงได้เข้าร่วมเสวนาในหลายๆ เวที ได้แก่ “สืบสานล้านนา ๑๐ ปี แห่งการสืบสาน” “สืบสานล้านนา อยู่อย่างล้านนา เสวนาอยู่อย่างพอเพียง” โสภะเฮียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนา เป็นวิทยากร การดีกลองสะบัดชัย โรงเรียนกาวีละวิทยาลัย ให้สัมภาษณ์บนที่รายการโทรทัศน์วอล์กซ์ลัทธิสู่สังคม จำนวน ๒ ตอน ตอนที่ ๑ พรพิลาศภูมิล้านนา ตอนที่ ๒ ดาบเมืองจิตวิญญาณล้านนา เป็นวิทยากร โครงการค่ายนันทนาการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและนักเรียน ณ วัดศรีสุพรรณ ด้านการแสดง ฟันบ้านล้านนา การแสดงฟ้อนดาบในงานแถลงข่าวประเพณีของดีอำเภอสันทราย จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่าในด้านการอนุรักษ์ เผยแพร่และการถ่ายทอดองค์ความรู้ได้มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนได้ร่วมกันสนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียน เยาวชน ได้มีโอกาสเรียนรู้ศิลปะการแสดงฟ้อนดาบ ฟ้อนเจิง ได้เห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่สืบไป โดยนายพรชัย ดุ้ยดง เป็นหนึ่งในผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้อันทรงคุณค่านี้

รางวัลเกียรติคุณ

- เกียรติบัตรครุภูมิปัญญาเชียงใหม่ ปี ๒๕๕๙ โดยผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่
- เกียรติบัตรโครงการเครือข่ายการอนุรักษ์ฟื้นฟูและพัฒนาแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมล้านนา และเมืองประวัติศาสตร์ (ประเพณีอสงไขยไหว้สาพระญามังราย วันสถาปนาเมืองเชียงใหม่ครบรอบ ๓๒๑ ปี) ปี ๒๕๖๐ โดยนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่
- เกียรติบัตรศิลปินผู้มีชื่อเสียงด้านสถาปัตยกรรมล้านนา ปี ๒๕๕๘ โดยศูนย์วัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาเชียงใหม่

แม่ครูบัวจันทร์ นนทวาลี หัตถกรรมเครื่องสักการะล้านนาและการทำข้าวแต๋น

แม่ครูบัวจันทร์ นนทวาลี เกิดวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๙ ปัจจุบันอายุ ๓๒ ปี อยู่บ้านเลขที่ ๒๓ หมู่ ๔ บ้านสันทรายหลวง ตำบลสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๙-๖๓๒๒๙๒๙

ผลงาน

เครื่องสักการะล้านนา หมากสุม หมากเบ็ง ต้นผึ้ง ต้นเทียน ต้นดอก การทำข้าวแต๋น ได้เชิญให้ไปเป็นวิทยากรบรรยายและสถานที่ต่างๆ ทั้งโรงเรียน มหาวิทยาลัยและเทศบาลตำบล จนเป็นที่ยอมรับ ได้รับรางวัลเกียรติคุณจากหลายหน่วยงาน

การทำเครื่องสักการะล้านนา

หมากสุม

๑. จัดเตรียมตอมก้อมหรือต้นกล้วยที่มีขนาดพอเหมาะประมาณ ๖๐-๘๐ เซนติเมตรพร้อมทำฐานต้นกล้วย ดัดไม้หรือลวดให้เป็นทรงพุ่ม
๒. นำหมากแห้งที่ร่อนเป็นเส้นแล้วมาผูกกับไม้หรือลวดที่ดัดเป็นทรงพุ่ม
๓. นำดอกไม้มาประดับตรงฐานของพุ่มหมากสุมให้สวยงาม

หมากเบ็ง

๑. จัดเตรียมตอมก้อมหรือต้นกล้วยที่มีขนาดพอเหมาะประมาณ ๖๐-๘๐ เซนติเมตรพร้อมทำฐานต้นกล้วย

๒. นำใบพลูสองใบมาพับแล้วนำมาไขว้กันเสียบไว้กับไม้เสียบลูกชิ้นพร้อมกับนำผลหมากดิบจำนวน ๒๔ อัน นำไปเสียบกับชั้นด้อมก้อมหรือต้นกล้วยให้เป็นทรงพุ่ม

๓. ใช้ดอกไม้สดประดับตกแต่งฐานด้อมก้อมหรือต้นกล้วยให้สวยงาม

ต้นผึ้ง

๑. จัดเตรียมด้อมก้อมหรือต้นกล้วยที่มีขนาดพอเหมาะประมาณ ๖๐-๘๐ เซนติเมตรพร้อมทำฐานต้นกล้วย

๒. นำขี้ผึ้งที่เป็นแผ่นมาตัดให้เป็นรูปดอกไม้แล้วปักไม้เสียบลูกชิ้นจำนวน ๒๔ อัน แล้วนำไปเสียบกับด้อมก้อมหรือต้นกล้วยให้เป็นพุ่ม

๓. นำดอกไม้สดมาตกแต่งให้เป็นพุ่มสวยงาม

ต้นเทียน

๑. จัดเตรียมด้อมก้อมหรือต้นกล้วยที่มีขนาดพอเหมาะประมาณ ๖๐-๘๐ เซนติเมตรพร้อมทำฐานต้นกล้วย

๒. นำเทียนสองเล่มมัดตรงสนวนเข้าด้วยกันกับไม้เสียบลูกชิ้น จำนวน ๒๔ อัน แล้วนำไปเสียบกับด้อมก้อมหรือต้นกล้วยให้เป็นพุ่ม

๓. นำดอกไม้สดมาตกแต่งให้เป็นพุ่มสวยงาม

ต้นเทียนดอก

๑. จัดเตรียมด้อมก้อมหรือต้นกล้วยที่มีขนาดพอเหมาะประมาณ ๖๐-๘๐ เซนติเมตรพร้อมทำฐานต้นกล้วย

๒. นำดอกไม้สดมาตกแต่งเป็นพุ่มให้สวยงาม

รางวัลเกียรติคุณ

- โล่เชิดชูเกียรติเพชรราชภัฏเพชรล้านนา ประจำปี ๒๕๕๔ สาขาภูมิปัญญาด้านเครื่องสักการะล้านนา มอบโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
- เกียรติบัตรครูภูมิปัญญาเชียงใหม่ ปี ๒๕๕๙ โดยผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่
- หนังสือรับรองภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย ประเภทองค์ความรู้ของกลุ่มบุคคลท้องถิ่น ปี ๒๕๕๕
- ใบประกาศสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต ๒ ด้านเครื่องสักการะล้านนา
- ใบประกาศเกียรติคุณจากวิทยาลัยเทคโนโลยีเอเชีย วิทยาการเครื่องสักการะล้านนา ปี ๒๕๕๕
- เกียรติบัตรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ข้าวแต๋นน้าแดงโม มอบให้โดยผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ปี ๒๕๕๖
- ใบเกียรติบัตรจากโรงเรียนสังขละวิทยาคม วิทยาการการทำข้าวแต๋นน้าแดงโม ปี ๒๕๖๐

กลุ่มผู้สูงอายุบ้านข้าวแทน สำนักงานวัดข้าวแทนหลวง ๓/๓ ม.๓ บ้านข้าวแทน ตำบลสันทรายหลวง
อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ หมายเลขโทรศัพท์ ๐๖๔-๒๒๓/๓๑๐๒ / ๐๘๖-๙๑๓/๔๙๙๕

ผลงาน

เป็นการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุบ้านข้าวแทนที่ได้จัดทำเครื่องสักการะล้านนาหมากส้ม หมากเบ็ง ต้นเทียน ต้นผึ้ง ต้นดอก เครื่องสืบชะตา การทำขันตั้ง เครื่องพลีกรรมท้าวทั้งสี่ สะตวง สวยดอก งานใบตองต่างๆ ทั้งงานบุญ งานอวมงคล ทางกลุ่มได้รับเชิญจากหลายๆ หน่วยงาน ให้ไปเป็นวิทยากรจนเป็นที่ยอมรับในชุมชน

หมากส้ม หมากเบ็ง

วัสดุอุปกรณ์การทำเครื่องสักการะล้านนา

๑. ต้นกล้วยที่มีความสูงประมาณ ๕๐-๖๐ เซนติเมตร
๒. ใบมะพร้าว
๓. หมากสด
๔. เทียน
๕. ขี้ผึ้งแผ่น
๖. ดอกไม้สด
๗. เข็มมุด
๘. ไม้เสียบลูกชิ้น เบอร์ ๘
๙. โฟมที่ทำเป็นทรงพุ่ม
๑๐. พาน
๑๑. หมากเส้นหรือหมากไหม

ขั้นตอนการทำเครื่องสักการะล้านนา

๑. การทำหมากส้ม

- นำโพมที่ทำเป็นทรงพุ่มมาวางบนพานยัดติดให้แน่นนำหมากเส้นหรือหมากไหมมาเรียงขดขึ้นไปเป็นชั้นจนถึงส่วนปลายยัดติดให้แน่น
- ตกแต่งด้วยดอกไม้ที่ฐานพุ่มให้สวยงาม

๒. การทำหมากเบ็ง

- นำต้นกล้วยที่มีความสูงประมาณ ๕๐-๖๐ เซนติเมตรมาทำฐานด้วยการนำกาบกล้วยมาขุดตรงโคนต้นกล้วยให้เป็นวงกลมให้ต้นกล้วยตั้งอยู่ได้ใช้ไม้เสียบลูกชิ้นเสียบเข้าไปให้แน่น
- เอาไม้เสียบลูกชิ้น เบอร์ ๘ มาทำเป็นก้าน ด้วยการทักสานในมะพร้าวลายก้างปลาติดกับไม้เสียบลูกชิ้น จำนวน ๒๑ ก้าน หมายถึง พระคุณพ่อ ๒๑
- ทำกลีบเลี้ยง (โหมง) สานใบมะพร้าวทำเป็นกลีบเสียบเข้ากับไม้ลูกชิ้นที่ทักสานลายก้างปลาแล้ว นำफलมาสด ๑ ลูกเสียบเข้าไปที่ปลายไม้เสียบลูกชิ้น
- นำก้านหมากที่ทำเสร็จแล้วทั้ง ๒๑ ก้านมาเสียบให้แน่นกับต้นกล้วยที่เตรียมไว้ให้เป็นทรงพุ่ม ตกแต่งด้วยดอกไม้สดตรงฐานต้นกล้วยให้สวยงาม

๓. การทำต้นเทียน

- นำต้นกล้วยที่มีความสูงประมาณ ๕๐-๖๐ เซนติเมตรมาทำฐานด้วยการนำกาบกล้วยมาขุดตรงโคนต้นกล้วยให้เป็นวงกลมให้ต้นกล้วยตั้งอยู่ได้ใช้ไม้เสียบลูกชิ้นเสียบเข้าไปให้แน่น
- เอาไม้เสียบลูกชิ้น เบอร์ ๘ มาทำเป็นก้าน ด้วยการทักสานในมะพร้าวลายก้างปลาติดกับไม้เสียบลูกชิ้น จำนวน ๒๔ ก้าน
- นำเทียน ๒ เล่ม มามัดฉนวนเทียนเข้าด้วยกัน แล้วมัดเข้ากับก้านที่สานลายก้างปลาอีกครั้งหนึ่ง ทำอย่างนี้ให้ครบ ๒๔ ก้าน
- นำก้านเทียนที่ทำเสร็จแล้วทั้ง ๒๔ ก้านมาเสียบให้แน่นกับต้นกล้วยที่เตรียมไว้ให้เป็นทรงพุ่ม ตกแต่งด้วยดอกไม้สดตรงฐานต้นกล้วยให้สวยงาม

๔. การทำต้นผึ้ง

- นำต้นกล้วยที่มีความสูงประมาณ ๕๐-๖๐ เซนติเมตรมาทำฐานด้วยการนำกาบกล้วยมาขุดตรงโคนต้นกล้วยให้เป็นวงกลมให้ต้นกล้วยตั้งอยู่ได้ใช้ไม้เสียบลูกชิ้นเสียบเข้าไปให้แน่น
- เอาไม้เสียบลูกชิ้น เบอร์ ๘ มาทำเป็นก้าน ด้วยการทักสานในมะพร้าวลายก้างปลาติดกับไม้เสียบลูกชิ้น จำนวน ๑๒ ก้าน หมายถึง พระคุณแม่ ๑๒
- นำแผ่นขี้ผึ้งมาตัดให้มีขนาด ๑ นิ้ว x ๑ นิ้ว ตัดแต่งทำเป็นดอกและทำอย่างเดียวกันอีกหนึ่งดอก นำมาซ้อนกันทำจำนวน ๑๒ ดอก เสียบเข้ากับก้านไม้เสียบลูกชิ้นที่ทักสานลายก้างปลา
- นำเศษแผ่นขี้ผึ้งที่เหลือจากการทำกลีบดอก นำมาทำเป็นตุ้มดอกทรงพุ่มขนาดเท่ากับปลายนิ้วก้อย จำนวน ๑๒ ตุ้มดอก และเสียบเข้ากับกลีบดอกที่ทำเสร็จแล้ว จำนวน ๑๒ ดอก

-นำก้านดอกไม้ที่ทำเสร็จแล้วทั้ง ๑๒ ก้านมาเสียบให้แน่นกับต้นกล้วยที่เตรียมไว้ให้เป็นทรงพุ่ม ตกแต่งด้วยดอกไม้สดตรงฐานต้นกล้วยให้สวยงาม

๕. การทำพุ่มดอกไม้

-นำโฟมที่ทำเป็นทรงพุ่มมาวางบนพานยึดติดให้แน่นนำดอกไม้สดมาตกแต่งทำเป็นทรงพุ่มให้ประณีตสวยงาม

ต้นเทียน ต้นผึ้ง

ด้านการอนุรักษ์สืบสานและเผยแพร่ถ่ายทอดองค์ความรู้

ทางกลุ่มผู้สูงอายุบ้านข้าวแทนได้เชิญให้ไปเป็นวิทยากรถ่ายทอดองค์ความรู้ตามหน่วยงานต่างๆ ในอำเภอสนทราย เช่น โรงเรียน กศน. ตำบลสนทรายหลวง กลุ่มชุมชนบ้านห้วยแก้ว ตำบลแม่แฝกใหม่ และการสาธิตการทำเครื่องสักการะต้อนรับรัฐมนตรี ณ บ้านฟ้ามุย ตำบลหนองจ่อม เป็นต้น รวมถึงการช่วยเหลืองานประเพณี งานมงคลและงานอวมงคล ภายในหมู่บ้านและวัดอีกด้วย

ต้นดอก

นางสาวรินทอง อินะ ปราชญ์ล้านนาด้านงานใบตอง ดอกไม้สด

นางสาวรินทอง อินะ เกิดวันที่ ๑๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๓ ปัจจุบันอายุ ๕๔ ปี อยู่บ้านเลขที่ ๓/๑ หมู่ที่ ๓ บ้านข้าวแค้น ตำบลสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ หมายเลขโทรศัพท์ ๐๙๐-๙๕๐๒๙/๑๑

ผลงาน

งานใบตอง ดอกไม้สด งานบายศรีบวงสรวง บายศรีพรม บายศรีเทพ บายศรีปากชาม ช้นผูกมือ บายศรีหลัก บายศรีประกอบพิธีต่างๆ มาลัยปาวสาว มาลัยข้อพระกร ช่อดอกไม้สด ช่อดอกไม้เงิน ช่อดอกไม้จากใบเตย ปลาตะเพียนใบเตย พานไหว้ครู กระจงรูปทรงต่างๆ กรวยดอกไม้ จัดดอกไม้สด รูปทรงต่างๆ และเครื่องสักการะล้านนา

ช้นผูกข้อมือ

วัสดุอุปกรณ์การทำพานไหว้ครู

๑. ใบตองตานี	๕. เชื้อหมุด
๒. ดอกกล้วยไม้	๖. เชื้อ ด้าย
๓. ดอกบานไม่รู้รุ่ย	๗. พาน
๔. ดอกพุท	๘. โฟมพุ่ม

ขั้นตอนวิธีการทำ

๑. ทำงานใบตองกลีบค่อม้า กลีบผกา กลีบเล็บมือนาง เป็นส่วนประกอบหลักการทำพานไหว้ครู
๒. เย็บแบบขอบใบตองกล้วยไม้ชั้นใน
๓. ประกอบงานใบตองที่ทำไว้แล้วเข้ากับโฟมพุ่มบานพานปักเชื้อหมุดยึดให้แน่น
๔. ตกแต่งด้วยดอกกล้วยไม้ให้สวยงาม
๕. ร้อยมาลัยคาดพานพุ่มที่ตกแต่งแล้วยึดติดให้แน่น
๖. ทำมาลัยตูมด้วยดอกกล้วยไม้เสียบตรงยอดพานพุ่ม
๗. จะได้พานพุ่มไหว้ครูที่เสร็จเรียบร้อย

ด้านการเผยแพร่ อนุรักษ์สืบสานและถ่ายทอดองค์ความรู้

ได้เชิญให้ไปเป็นวิทยากรถ่ายทอดองค์ความรู้ โรงเรียนบ้านบวกเปา โรงเรียนบ้านหัวฝาย กลุ่มผู้สูงอายุภายในหมู่บ้าน เทศบาลตำบลลั่นทรายหลวง สาธิตการทำงานใบตองและเครื่องสักการะล้านนาแก่ชาวต่างชาติ ให้สัมผัสแก่นักศึกษาปริญญาเอก มหาวิทยาลัยมหิดล ให้การบันทึกเทปโทรทัศน์จากประเทศสิงคโปร์ และที่บ้ายยังใช้เป็นสถานที่ให้นักเรียน นักศึกษามาเรียนรู้งานใบตองและดอกไม้สด

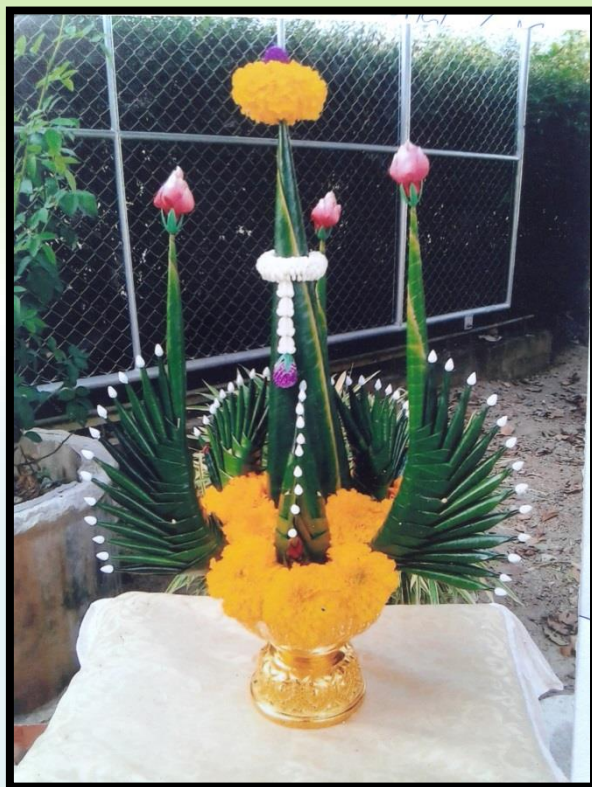

นางรินทอง อินะ สอนนักเรียนทำบายศรีปากชาม

รางวัลเกียรติคุณ

-ได้รับรางวัลเกียรติคุณชนะเลิศ การทำเครื่องสักการะล้านนา จากเทศบาลเมืองแม่ใจ ปี ๒๕๕๙

-รางวัลรองชนะเลิศอันดับ ๒ การประกวดบายศรี ในงานส่งเสริมประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นอำเภอสันทราย ปี ๒๕๖๐

บายศรี

นางสาวศุภจิตรา คำราพิช ภูมิปัญญาด้านการทำข้าวแต๋นน้ำแตงโม

นางสาวศุภจิตรา คำราพิช เกิดวันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๓๙ ปัจจุบันอายุ ๒๒ ปี อยู่ที่ร้านสุภาพ ข้าวแต๋นน้ำแตงโม ๓๒ ม. ๒ บ้านป่าตอง ตำบลสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ หมายเลขโทรศัพท์ ๐๕๓-๑๒๓๖๕๓, ๐๘๒-๓๘๖๔๑๔๔

ผลงาน

การทำข้าวแต๋นน้ำแตงโม รูปแบบผลิตภัณฑ์ข้าวแต๋นขนาดพอดีคำ ข้าวแต๋นรูปหัวใจ ข้าวแต๋นขนาดทั่วไป แบบราดน้ำอ้อยและแบบไม่ราดน้ำอ้อย และนำเศษข้าวแต๋นที่แตกหักหรือเป็นเม็ดมาทำเป็นข้าวแต๋นอัด ได้ออกรายการทีวีโทรทัศน์ รายการไอเดียทำเงิน ออกอากาศทางช่อง ๕ และรายการของเซฟ โรเจอร์ แวนแดม เซฟระดับมิชชัน ผู้ชำนาญทางด้านขนมหวานและเบเกอรี่ ออกอากาศที่ประเทศเบลเยียม ตอน Roger Van Damme in Thailand รับออกรายงานสาธิตนอกสถานที่ เช่น คุ่มขันโตก ร้านม่อนฝ้าย แสงและสาธิตผลิตภัณฑ์ข้าวแต๋นให้นักท่องเที่ยวได้ชมและชิม รวมทั้งยังเป็นสถานที่ให้นักเรียน นักศึกษามานับที่ถ่ายทำภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำข้าวแต๋นอีกด้วย

วัสดุเครื่องมือการทำข้าวแต่น

๑. ข้าวเหนียว กข. ๖
๒. แดงโม
๓. งาดำ
๔. น้ำอ้อย
๕. น้ำตาลปีบ
๖. เกลือ
๗. น้ำมัน
๘. พิมพ์สำหรับกดข้าวแต่น
๙. เตาอบ
๑๐. กระทะ

ขั้นตอนการทำข้าวแต่น้ำแดงโม

๑. ปั่นแดงโมกรองเอาแต่น้ำแดงโมนำมาผสมกับน้ำตาลปีบและเกลือ
๒. แช่วข้าวเหนียว กข.๖ ๑ คืน นำมานึ่งให้สุกราดน้ำแดงโมและผสมเข้ากับงาดำ
๓. นำมากดใส่พิมพ์ข้าวแต่น นำไปอบหรือนำไปตากให้แห้ง
๔. ตั้งกระทะใส่น้ำมันแล้วนำไปทอดแล้วนำมาราดด้วยน้ำอ้อย
๕. ใส่ถุงบรรจุภัณฑ์

ด้านการอนุรักษ์สืบสานเผยแพร่และการถ่ายทอดองค์ความรู้

ได้เปิดโอกาสให้นักเรียน นักศึกษาหรือผู้ที่สนใจเข้ามาเรียนรู้ฝึกปฏิบัติการทำข้าวแต่น้ำแดงโม

รางวัลเกียรติคุณที่ได้รับ

ได้รับรางวัลการทำข้าวแต๋นราดน้ำอ้อย จากอำเภอสันทราย ในงานประเพณีของดีอำเภอสันทราย ปี ๒๕๕๖

นายคำจันทร์ จองฟอง ภูมิปัญญาปราชญ์ล้านนาการทำหมากไหม

นายคำจันทร์ จองฟอง เกิดวันที่ ๑ มกราคม ๒๔๙๕ ปัจจุบันอายุ ๖๖ ปี อยู่บ้านเลขที่ ๔๙ ม. ๒ บ้านป่าลาน ตำบลสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๖-๑๙๘๕๓/๓๕

ผลงาน

การทำหมากไหม หมากแก่นแห้ง สำหรับใช้ในพิธีกรรมต่างๆ ของชาวล้านนาหรือนำไปกินและใช้เป็นยาสมุนไพร แก้ไข้ แก้เบาหวาน ใช้ย้อมสีน้ำหมาก ยาถ่ายพยาธิ หมากไหม คือ การนำหมากที่เป็นลูกนำมาผ่าเป็นกลีบ ๕-๖ กลีบแล้วนำมาร้อยเป็นเส้นหรือร้อยไหม ๑ เส้น เรียกว่า ๑ ไหม ๑๐ ไหม เรียกว่า ๑ หัว ๑๐ หัว เรียกว่า หมากหมื่น หรือมีร้อยไหม, ร้อยเส้น

การคัดเลือกต้นป้อที่จะมาทำเป็นเชือกร้อยหมาก คือต้นป้อที่ดีต้องมีลักษณะที่ลำต้นตรง มีอายุ ๕ ปีขึ้นไป ต้องเป็นต้นป้อที่มียอดใบสีแดงจะได้เชือกป้อที่ดีมาก ถ้าเป็นป้อยอดขาวจะได้เชือกป้อที่พอใช้ ต้นป้อที่ไม่สมควรนำมาใช้ คือ ป้อต่าง ป้อริมน้ำ ป้อแอ่นอกมั่ว ป้อเกี้ยวตัน ซึ่งป้อเหล่านี้เมื่อนำเอาเยื่อป้อออกมาแล้วจะได้เส้นใยที่ไม่ตรง ฉีกขาดง่าย และต้นป้อออกดอกออกผลจะไม่ตัดเพราะจะได้เยื่อเส้นใยที่บางและมีน้อย เมื่อได้ต้นป้อตามขนาดที่ต้องการแล้วตัดยาว ๑ เมตร ปลอกเปลือกแล้วเอาเยื่อป้อออกจะได้ ๔ ชั้น นำไปตากแดด ๔-๖ ชั่วโมง แล้วนำมาฉีกเป็นเส้นๆ กว้าง ๑ เซนติเมตร ชุบน้ำขอดหัวมัดรวมกัน ๑๐๐ เส้น เพื่อง่ายต่อการนำมาเสียบหมากต่อไป

วัสดุในการทำหมากใหม่

๑. ผลหมาก
๒. เช็มเสียบหมาก
๓. เชือกหรือเยื่อที่แกะมาจากต้นป้อ
๔. มีดสำหรับผ่าหมาก
๕. ตะสำหรับไว้ตากหมาก
๖. ดอก

ขั้นตอนการแปรรูปหมาก

๑. นำผลหมากที่มีอายุประมาณ ๕-๖ เดือน ต้นหมากจะเริ่มออกดอกประมาณ เดือนมีนาคม-เมษายนและเริ่มเก็บผลหมากประมาณปลายเดือนสิงหาคมจนถึงเดือนกุมภาพันธ์ เมื่อได้ผลหมากที่มีอายุ ๕-๖ เดือนมาผ่าเป็นกลีบ ๕-๖ กลีบต่อผล โดย ๑ ปลีจะนำมาใส่ตระกล้าไว้ จะไม่นำไปรวมกับปลีอื่น เพราะว่าจะได้ขนาดกลีบที่ไม่เท่ากัน

๒. นำเชือกป้อมาสอดที่เช็มเสียบหมากจากนั้นนำผลหมากที่ผ่าแล้วมาเสียบร้อยประมาณ ๒๖-๒๘ กลีบ ต่อหนึ่งไหมหรือหนึ่งเส้น

๓. เมื่อร้อยหมากเสร็จนำมาเรียงกันที่ตะแล้วมัด “เข้าหัว” เป็น ๑๐ ไหม/๑๐ เส้น นำไปตากแดด ๑ วัน ตอนเย็นนำไปรมควันหนึ่งคืน จากนั้นนำไปตากแดด ๕-๗ วัน ถ้าในกรณีฝนตกจะต้องนำไปอบไฟอ่อนๆ วันละ ๒-๓ ชั่วโมง ประมาณ ๑ อาทิตย์

๔. เมื่อได้หมากที่แห้งสนิทแล้ว นำหมากใหม่มาเข้าหัวรอบที่ ๒ การเข้าหัวคือ การมัดหมากรวมกันเป็นหัวด้วยวิธีการมัดแบบเฉพาะ ๑ หัวมี ๑๐ เส้น ๑๐ หัว = ๑ หมิ้นหรือ ๑ มัด ๑๐ มัด = ๑๐๐,๐๐๐ หรือ ๑,๐๐๐ เส้น นำใส่ถุงพลาสติกเพื่อป้องกันความชื้น หมากหมิ้นจะขายในราคา ๗๐๐-๑,๒๐๐ บาท หรือตามช่วงฤดูที่ผลผลิตออกมามากหรือน้อย

หมากที่ร้อยเป็นไหม

ถ้าเป็นหมากที่แก่หรือหมากที่มีอายุเกิน ๗ เดือน ไม่สามารถนำมาผ่าเสียบเป็นไหมได้จะนำไปทำเป็นหมากแห้ง ด้วยการแกะเปลือกให้เหลือแต่เมล็ดนำไปตากแดดให้แห้ง ๕-๗ วัน ราคาเมล็ดหมากแห้งขายราคากิโลละ ๕๐-๑๐๐ บาท ส่วนใหญ่จะนำไปขายให้ชาวเขานำไปเคี้ยวกิน

เมล็ดหมากที่แก่

การอนุรักษ์สืบสานเผยแพร่และการถ่ายทอดองค์ความรู้

-ได้รับเชิญจากเทศบาลตำบลสันทรายหลวง ไปสาธิตการเสียบหมากหรือการแปรรูปหมากแก่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการเสด็จพระราชดำเนิน ณ ศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมเกษตรล้านนา มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ปี ๒๕๕๕

- ให้สัมภาษณ์แก่นักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ และนักศึกษามหาวิทยาลัยพะเยา
- เทศบาลตำบลสันทรายหลวงให้ไปสาธิตการเสียบหมากหรือการแปรรูปหมากในงานต่างๆ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงทอดพระเนตรเสียบหมากหรือการแปรรูปหมาก

นางสุภาพ คำราพิช ภูมิปัญญาด้านการทำหมากไหม

นางสุภาพ คำราพิช เกิดวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๐๘ ปัจจุบันอายุ ๕๓ ปี อยู่ที่ร้านสุภาพข้าวแต่น้ำแดงโม ๓๒ ม. ๒ บ้านป่าตอง ตำบลสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ หมายเลขโทรศัพท์ ๐๕๓-๑๒๓๖๕๓๗, ๐๘๒-๓๘๖๔๑๔๔

ผลงาน

การทำหมากไหม หมากแก่นแห้ง หมากแวน สำหรับใช้ในพิธีกรรมต่างๆ หรือนำไปกินและใช้เป็นยาสมุนไพร หมากไหม คือ การนำหมากที่เป็นลูกนำมาผ่าเป็นกลีบ ๔-๕ กลีบแล้วนำมาร้อยเป็นเส้นหรือร้อยไหม ๑ เส้น เรียกว่า ๑ ไหม ๑๐ ไหม เรียกว่า ๑ หัว ๑๐ หัว เรียกว่า หมากหมื่น หรือมีร้อยไหม, ร้อยเส้น นอกจากจะทำหมากไหมแล้วยังมีความสามารถทำข้าวแต่น้ำแดงโมและผลิตภัณฑ์อื่นจากข้าวแต่น้ำอีกด้วย

วัสดุในการทำหมากไหม

๑. ผลหมาก
๒. เช็มเสียบหมาก
๓. เชือกที่แกะมาจากต้นป้อ
๔. มีดสำหรับผ่าหมาก
๕. ตะสำหรับไว้ตากหมาก
๖. ดอก

ขั้นตอนการแปรรูปหมาก

๑. นำผลหมากที่มีอายุประมาณ ๖-๗ เดือน มาผ่าเป็นกลีบ ๔-๕ กลีบต่อผล
 ๒. นำเชือกปอมาสอดที่เข็มเสียบหมากจากนั้นนำผลหมากที่ผ่าแล้วมาเสียบร้อยประมาณ ๒๒-๒๔ กลีบ
 ๓. เมื่อร้อยหมากเสร็จนำมาเรียงกันที่ตะแกรงนำไปตากแดดให้แห้ง
 ๔. นำหมากใหม่มามัดรวมกันเป็นหัว ๑ หัวมี ๑๐ เส้น นำหัวหมาก ๑๐ หัว มัดรวมกันอีกครั้ง เรียกว่า ๑ มัด หรือ หนึ่งหมื่น/หมากหมื่น นำใส่ถุงพลาสติกเพื่อป้องกันความชื้น หมากหมื่นจะขายในราคา ๘๐๐ บาท หรือ ๑ หัวจะขาย ๘๐ บาท
- ถ้าเป็นหมากที่แก่หรือหมากที่มีอายุเกิน ๗ เดือน ไม่สามารถนำมาผ่าเสียบเป็นใหม่ได้จะนำไปทำเป็นหมากแห้ง ด้วยการแกะเปลือกให้เหลือแต่เมล็ดนำไปตากให้แห้ง เมล็ดหมากใช้เป็นยาสมุนไพรนำไปต้มน้ำหรืออมแก้ไอได้ผลดี ราคาเมล็ดหมากแห้งขายราคากิโลละ ๘๐ บาท

ผลหมากที่ผ่าเป็นกลีบ

หมากที่ร้อยเสร็จเป็นไหม

ด้านการอนุรักษ์สืบสานเผยแพร่และการถ่ายทอดองค์ความรู้

ได้เปิดโอกาสให้นักเรียน นักศึกษาได้เข้ามาศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถสร้างรายได้ให้คนในครอบครัวและชุมชน

รางวัลเกียรติคุณที่ได้รับ

ได้รับรางวัลการประกวดทำหมาก จากอำเภอสันทราย ในงานประเพณีของดีอำเภอสันทราย

หมากที่ร้อยเส้นนำมามัดรวมกัน ๑๐ ห้ว เรียกว่าหมากหมื่น

ผลหมากที่แกะเปลือกออกเหลือแต่เมล็ด

นายอินทร ทิมา ภูมิปัญญาล้ำนาคดนตรีพื้นเมือง

นายอินทร ทิมา เกิดวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๖ ปัจจุบัน อายุ ๓๕ ปี อยู่บ้านเลขที่ ๑ หมู่ ๑ บ้านทุ่งยาว ตำบลสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๙-๕๕๒๔๓๐๓/

ผู้ก่อตั้งวงดนตรีพื้นเมืองประยุกต์ “วงเพชรพยอม” ที่ชื่อมีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับในวงการปี่พาทย์ล้านนา รับงานแห่บรรเลงงานพืชมงคลเจ้านาย งานพืชมงคลผีเม็ง งานประเพณีของชาวล้านนาและงานอวมงคล ทำการบันทึกเทปเสียงมากถึง ๑๖ ชุด มีคนนิยมนำไปเปิดตามงานประเพณีมงคลและงานอวมงคลของภาคเหนือโดยทั่วไป

นายนิคม สุคันธา ภูมิปัญญาล้ำนาดดนตรีพื้นเมืองประยุกต์

นายนิคม สุคันธา ภูมิปัญญาล้ำนาดดนตรีพื้นเมืองประยุกต์

นายนิคม สุคันธา เกิดวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๖ ปัจจุบัน อายุ ๖๕ ปี อยู่บ้านเลขที่ ๔๔ หมู่ ๓ บ้านต้นซาง ตำบลสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ หมายเลขโทรศัพท์ ๐๖๒-๙๓๑๓๙๕๘ เป็นผู้ร่วมก่อตั้งวงเพชรพยอม มีประสบการณ์บรรเลงวงสะล้อซึงและวงปี่พาทย์มากกว่า ๔๐ ปี เล่นเครื่องดนตรีได้หลายชนิดได้แก่ กลองชุด กลองบองโก กลองเต่งถึงและกำกับดูแลเครื่องเสียง

นายดวงเดช ไคร้มูล ภูมิปัญญาการเล่นดนตรีพื้นเมืองประยุกต์

นายดวงเดช ไคร้มูล ภูมิปัญญาการเล่นดนตรีพื้นเมืองประยุกต์

นายดวงเดช ไคร้มูล เกิดวันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๓๙ ปัจจุบันอายุ ๖๒ ปี อยู่บ้านเลขที่ ๓/๙/๑ หมู่ที่ ๘ บ้านป็นดก ตำบลสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ประสบการณ์การบรรเลงดนตรี ๕๐ กว่าปี เล่นเครื่องดนตรีได้หลายชนิด ได้แก่ ฆ้องวง ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ระนาดเหล็ก กลองชุด กลองบองโก แฉหลวง กลองเต่งทึง คีย์บอร์ด

นายอดุลย์ ไคร้มูล ภูมิปัญญาล้านนาดนตรีพื้นเมืองประยุกต์

นายอดุลย์ ไคร้มูล ภูมิปัญญาล้านนาดนตรีพื้นเมืองประยุกต์

นายอดุลย์ ไคร้มูล เกิดวันที่ ๒๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๑ ปัจจุบันอายุ ๖๐ ปี อยู่บ้านเลขที่ ๒๓๑ หมู่ที่ ๘ บ้านปิงดก ตำบลสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จ.เชียงใหม่ สามารถเล่นดนตรีได้หลายอย่างได้แก่ ซ้องวง กลองชุด กลองบองโก ระนาดทุ้ม ระนาดเหล็ก กลองเต่งถึง กลองชุด ฉาบ

นายมานพ วังศรี ภูมิปัญญาล้านนาดนตรีพื้นเมืองประยุกต์และหัตถกรรมเครื่องเงิน

นายมานพ วังศรี เกิดวันที่ ๑๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๓ ปัจจุบันอายุ ๕๖ ปีอยู่บ้านเลขที่ ๒๖๕ หมู่ที่ ๒ บ้านแม่ย้อย ตำบลสันทรายน้อย อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๒-๘๙๓๔๓๓๖ เคยบรรเลงกับวงอื่นมาก่อนหลายวง เช่น วงพลังหนุ่มแม่ย้อย วงขวัญใจแม่หม้าย วงกุเลื้อ วงชัยนารายณ์ อ.เวียงชัย จ.เชียงราย วงป่าบางคิลปี วงศิษย์เจ็ดสี เริ่มเข้าวง เพชรพยอม เมื่อปี ๒๕๕๐ ประสบการณ์เป็นนักดนตรี ๓๐ กว่าปี สามารถเล่นเครื่องดนตรีได้หลายชนิดได้แก่ ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ระนาดเหล็ก กลองเต่งถึง กลองบองโก คีร์บอร์ด แนหลวง ตำแหน่งประจำคือ ช้องวง

นอกจากเป็นนักดนตรีปี่พาทย์ล้านนาแล้วยังมีความสามารถในการดูแลและทำเครื่องเงิน ขึ้นรูปตอกลายแม่ย้อยได้อย่างชำนาญทั้งพาน สะลุ้ง เข็มขัดเงิน เป็นต้น

ผลงานวงดนตรีปี่พาทย์ล้านนาวงเพชรพยอม

วงดนตรีปี่พาทย์ล้านนาวงเพชรพยอมได้มีผู้ว่าจ้างให้ไปทำการบันทึกเทปเสียงครั้งแรก เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๓๗ โดยพ่อครูบุญศรี รัตน์ง ให้ไปบันทึกเสียง ในราคา ๖,๐๐๐ บาท จำนวน ๑ ม้วน ชื่อดนตรีพื้นเมืองล้านนา กลองเต่งถึง ใช้ประกอบในพิธีงานศพ บันทึกเสียงที่ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยพายัพ ประกอบด้วยเพลง

หน้า A เพลงประสาธไหว, เพลงธรณีกรรแสง, เพลงดาวทอง, เพลงท่วงอาลัย, เพลงอิเหนา

หน้า B เพลงมอญยกศพ, เพลงแห่ยงหลวง, เพลงแห่ยงน้อย, เพลงลาวกระแซ, เพลงลาวเดินดง

รูปปกเทปชื่อชุด “ดนตรีพื้นเมืองลานนา กลองเต็งหึ่ง ใช้ประกอบในพิธีแห่งศพ”

ครั้งที่ ๒ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๘ นายเทพธारा ปัญญามานะ ให้ไปบันทึกเสียง ในราคา ๑๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๓ ม้วน ม้วนที่ ๑ ชื่อชุดแห่มนัสสะเด็ดเพชรพยอม ๑ เทพธारा รับประกันความมันส์ ม้วนที่ ๒ ชุดแห่มนัสสะเด็ดเพชรพยอม ๒ เทพธारा รับประกันความมันส์ ชุดที่ ๓ ชื่อแห่มนัสสะเด็ดเพชรพยอม ๓ เทพธारा รับประกันความมันส์ บันทึกเสียงที่สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ต.ช้างเผือก อ.เมืองเชียงใหม่

ม้วนที่ ๑ ชื่อชุด “แห่มนัสสะเด็ดเพชรพยอม ๑ เทพธारा รับประกันความมันส์”

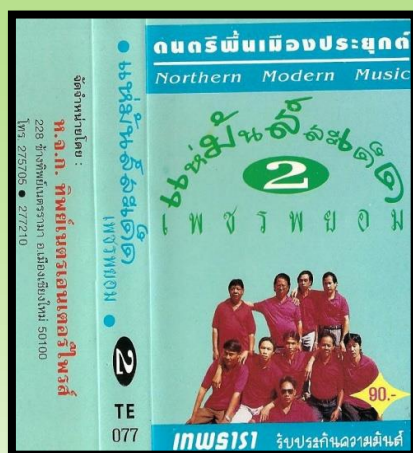
หน้า A เพลงจดหมายผิดซอง, เพลงเลิกเมียบอกมา, เพลงคุณไม่รักทำไมไม่บอก, เพลงจอมขวัญใจ, เพลงทาสเทวี, เพลงหนุ่มล่ำปางตามเมีย, เพลงไอ้หนุ่ม ตชด, เพลงซอตำรายา, เพลงไอ้หนุ่มคอยเต่า

หน้า B เพลงสายแปลสายใจ, เพลงหยิกแก้มหยอก, เพลงสาวอีสานรอรัก, เพลงคนงามลีม่วงาย, เพลงหลังคาแดง, เพลงทำบุญร่วมชาติ, เพลงรอวันเธอว่าง, เพลงบัวตูมบัวบาน

ม้วนที่ ๒ ชื่อชุด “แห่มนัสสะเด็ดเพชรพยอม ชุด ๒”

หน้า A เพลงรักน้องพร, เพลงสาวจันทร์กั้งโกบ, เพลงเตยแล้วแต่ว่าสนา, เพลงสาวนาคอยคู่, เพลงหนักรรรม, เพลงโฉมนาง, เพลงไซเล่ย์พะเนจร, เพลงแม่ค้าแม่ขาย, เพลงทหารเกณส์ผัดสอง

หน้า B เพลงแม่หม้ายซิงๆ, เพลงทาแป้งรอ, เพลงจะชอกก็รีบขอ, เพลงน้ำตาเมียซาอุ, เพลงสาวหมอลำจำได้, เพลงสาวรำวง, เพลงคิดฮอดอ้ายแน่เด้อ, เพลงเอียงแก้มคอย, เพลงเมียไม่มาเมียไม่มี

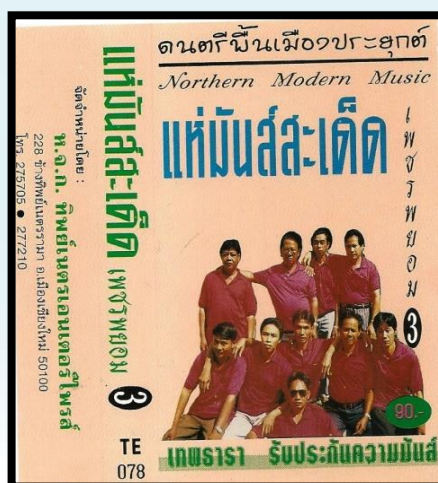

รูปปกเทป ชื่อชุด “แห่มั่นสะเด็ดเพชรพยอม ชุด ๒”

ม้วนที่ ๓ ชื่อชุด “แห่มั่นสะเด็ดเพชรพยอม ชุด ๓”

หน้า A เพลงปู่ไขไก่อหรง, เพลงผู้หญิงหน้าเงิน, เพลงลองมารักคนชั่ว, เพลงเมาลูกเดียว, เพลงรักคนยิ้มแป้น, เพลงเขมรไล่ควาย, เพลงควายหาย, เพลงผมชักจะเบื่อคุณ, เพลงแสนเมา, เพลงจำใจจาก

หน้า B เพลงรักริงโง, เพลงเสียงครวญจากเกาหลีส, เพลงรักแท้จากหนุ่มไทย, เพลงแม่ย่านางเพลงบุญแข่งเรือ, เพลงหนุ่มซอรวแฟน, เพลงซอจันทราลายคราม

รูปปกเทป ชื่อชุด “แห่มั่นสะเด็ดเพชรพยอม ชุด ๓”

ครั้งที่ ๓ เมื่อปี พ.ศ.๒๕๓๙ นายทรงสิทธิ์ บวรพัฒน์นันต์ หจก.ทิพย์เนตรเอนเตอร์ไพรส์ ๒๒๘ ถ.ทิพย์เนตร ต.หายยา อ.เมือง จ.เชียงใหม่ จ้างให้ไปบันทึกเทป จำนวน ๒ ม้วนในราคา ๑๕,๐๐๐ บาท ม้วนที่ ๑ ชื่อ “ดนตรีประกอบพิธีงานบุญชาวเหนือ” ม้วนที่ ๒ ชื่อ “ดนตรีประกอบพิธีงานศพชาวเหนือ” บันทึกเสียงที่วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยพายัพ (สัมภาษณ์นายบุญถึง แผลงฤทธิ์)

ม้วนที่ ๑ ชื่อ “ดนตรีประกอบพิธีงานบุญชาวเหนือ”

หน้า A เพลงไหว้ครู (เพลงมวย), เพลงโหมโรงล้านนา, เพลงฝึมห้อยผ้า, เพลงมอญเชียงใหม่, เพลงเชียงแสน, เพลงพม่า, เพลงเสเลเมา

หน้า B เพลงเป็นโสดทำไม, เพลงสาวสวนแตง, เพลงน้ำค้างเดือนหก, เพลงห้องนอนคนจน, เพลงลอยแพ, เพลงรอรักที่อุ้งร้ง, เพลงตายยาก, เพลงไอ้หนุ่มเลี้ยงควาย, เพลงรักจางบางประกง

รูปปกเทปชื่อชุด “ดนตรีประกอบพิธีงานบุญชาวเหนือ”

ม้วนที่ ๒ ชื่อ “ดนตรีประกอบพิธีงานศพ ชาวเหนือ”

หน้า A เพลงแห่ขบวนหลวง, เพลงปราสาทไหว, เพลงพม่า

หน้า B เพลงธรณีกรรแสง, เพลงมอญยกศพ, เพลงอิเหนารำพัน, เพลงเขมรปากท่อ

รูปปกเทปชื่อชุด “ดนตรีประกอบพิธีงานศพ ชาวเหนือ”

ครั้งที่ ๔ ปี พ.ศ. ๒๕๔๒ นายทรงสัจญ์ บวรพัฒน์นนต์ หจก.ทิพย์เนตรเอนเตอร์ไพรส์ ๒๒๘ ถ.ทิพย์เนตร ต.หายยา อ.เมือง จ.เชียงใหม่ จ้างให้ไปบันทึกเทป จำนวน ๗ ม้วนในราคา ๓๕,๐๐๐ บาท ม้วนที่ ๑ ชื่อยกครู เทพ-เจ้า ม้วนที่ ๒ ชื่อແຫ່ສຸພ ມວນທີ່ ๓ ชื่อແຫ່ມັນສະເດັດເພຣພຍອມ ๙๙ ชุด ๑ ม้วนที่ ๔ ชื่อແຫ່ມັນສະເດັດເພຣພຍອມ ๙๙ ชุด ๒ ม้วนที่ ๕ ชื่อແຫ່ມັນສະເດັດເພຣພຍອມ ๙๙ ชุด ๓ ม้วนที่ ๖ ແຫ່ມັນສະເດັດເພຣພຍອມ ๙๙ ชุด ๔ ม้วนที่ ๗ ชื่อແຫ່ມັນສະເດັດເພຣພຍອມ ๙๙ ชุดที่ ๕ บันทึกเสียงที่ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยพายัพ

ม้วนที่ ๑ ชื่อชุด “ยกครูเทพ-เจ้า”

หน้า A (ยกครูใหญ่ ตอนเช้า) เพลงรำมวย, เพลงฝึมหัดห้อยผ้า, เพลงไหมโรงพื้นเมือง, เพลงมวย (ท่อนเร็ว), เพลงฝึมหัดห้อยผ้า, เพลงแห่กาย, เพลงพม่า

หน้า B (พายครู ตอนบ่าย) เพลงฝึมหัดห้อยผ้า, เพลงมวย (ท่อนเร็ว), เพลงมอญเชียงใหม่, เพลงเชียงใหม่, เพลงมอญลำปาง, เพลงรำวง

รูปปกเทปชื่อชุด “ยกครูเทพ-เจ้า”

ม้วนที่ ๒ ชื่อชุด “ແຫ່ສຸພ”

หน้า A เพลงแห่ห้อยหลวง, เพลงปราสาทไหว, เพลงแห่ห้อยน้อย, เพลงพม่า, เพลงพม่ารำขวาน, เพลงพม่าแทงกบ

หน้า B เพลงธรณีกรรแสง, เพลงดาวทอง, เพลงนกขมิ้น, เพลงห้วงอาลัย, เพลงอิเหนา, เพลงไหมโรงเผาศพ (เพลงมวย)

รูปปกเทปชื่อชุด “แห่ศพ”

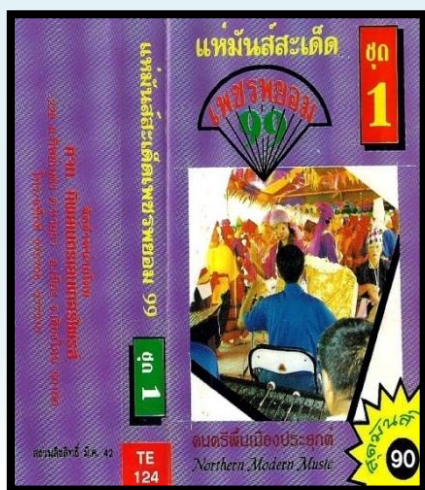

รูปปกเทปด้านใน

ม้วนที่ ๓ ชื่อชุด “แห่มันสะเด็ด เพชรพยอม ๙๙ ชุด ๑”

หน้า A เพลงยาใจคนจน, เพลงจดหมายฉบับสุดท้าย, เพลงชอบคนมีดั่งค์, เพลงรักจริงให้
ดิงนัง, เพลงอยากดูหัวใจ, เพลงถามแม่ดูก่อน

หน้า B เพลงผู้ชายในฝัน, เพลงฉันเปล่านา เขามาเอง, เพลงบัวตูมบัวบาน, เพลงกระท่อม
พ่อหม้าย, เพลงจำใจจาก, เพลงยอมตายเพราะพ่อตาย, เพลงคนใต้ใจซื่อ, เพลงรักคนยิ้มแป้น

รูปปกเทปชื่อชุด “แห่มันสะเด็ด เพชรพยอม ๙๙ ชุด ๑”

ม้วนที่ ๔ ชื่อชุด “แห่มันสะเด็ด เพชรพยอม ๙๙ ชุด ๒”

หน้า A -

หน้า B -

รูปปกเทป ชื่อชุด “แหม่มั่นสะเด็ดเพชรพยอม ๙๙ ชุด ๒”

จำนวนที่ ๕ ชื่อชุด “แห่มั่นสะเด็ดเพชรพยอม ๙๙ ชุด ๓”

หน้า A เพลงขอเป็นพระเอกในหัวใจเธอ, เพลงนกขมิ้น, เพลงจอมขวัญใจ, เพลงทาสเทวี, เพลงบัวน้อยคอยรัก, เพลงสาวน้อย, เพลงเขมรไล่ควาย, เพลงควายหาย, เพลงผมซั๊กเปื้อนคุณ, เพลง น้ำค้างเดือนหก

หน้า B เพลงขาดเงินขาดรัก, เพลงรักจากบางปะกง, เพลงผู้หญิงหน้าเงิน, เพลงหนุ่มนารอนาง, เพลงใครลืมนะใครก่อน, เพลงไทยดำรำพัน, เพลงฮักกันบ่ได้, เพลงแม่ค้าแม่ขาย

รูปปกเทปชื่อชุด “แห่มนั้สะเด็ดเพชรพยอม ๙๙ ชุด ๓”

จำนวนที่ ๖ ชื่อชุด “แม่ฉันสะเด็ดเพชรพยอม ๙๙ ชุด ๔”

หน้า A เพลงนิราศเวียงพิงค์, เพลงเทพีเชียงใหม่, เพลงสาวบ่อสร้าง, เพลงไฉ่หนุ่ม ตชด, เพลงแอบฝัน, เพลงทำบุญร่วมชาติ, เพลงคุณไม่รักทำไมไม่บอก, เพลงเสียงซอสังสว, เพลงชมทุ่ง

หน้า B เพลงหนุ่มนาข้าวสาวนาเกลือ, เพลงสาวสวนแตง, เพลงสาวอีสานอรัก, เพลงสาว-นาคอยคู่, เพลงหนีกรรม, เพลงมนต์เสียงเพลง, เพลงรักริงโง, เพลงเสียงครวญจากเกาหลิ, เพลงอารีดัง

รูปปกเทปชื่อชุด “หมั่นสะเด็ดเพชรพยอม ๙๙ ชุด ๔”

ม้วนที่ ๓ ชื่อชุด “หมั่นสะเด็ดเพชรพยอม ๙๙ ชุด ๕”

หน้า A เพลงรำวงลอยกระทง, เพลงใจนางเหมือนทางรถ, เพลงบ้านนาสัญญารัก, เพลงจะ-ขอกริบขอ, เพลงคนดังลืมหลังควาย, เพลงรอรักที่อุ้งรต, เพลงจ้องไว่ก่อน, เพลงหนีไม่พ้น, เพลงใจ-ชายใจหญิง, เพลงเหมือนไม่เคย

หน้า B เพลงเป็นโสดทำไม, เพลงสาวสวนแตง, เพลงน้ำค้างเดือนหก, เพลงห้องนอนคนจน, เพลงลอยแพ, เพลงรอรักที่อุ้งรต, เพลงตายยาก, เพลงไ้หนุ่มเลี้ยงควาย, เพลงรักจางที่บางปะกง

รูปปกเทปชื่อชุด “หมั่นสะเด็ดเพชรพยอม ๙๙ ชุดที่ ๕”

ครั้งที่ ๕ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๔ นายทรงสัญ บวรพัฒน์นัต หจก.ทิพย์เนตรเอนเตอร์ไพรส์ จ้างให้ไปบันทึกเทป จำนวน ๓ ม้วน ในราคา ๑๕,๐๐๐ บาท วงปีพาทย์ล้านนาประยุกต์ ลูกทุ่ง ๑ ม้วน ชื่อหมั่นสะเด็ดเพชรพยอม ๔๔ ชุดประยุกต์ ๒ ม้วน ม้วนที่ ๑ ชื่อหมั่นสะเด็ดเพชรพยอม ชุด ๑ ได้แก่ เพลงล่องแม่ปิง น้อยใจยา ลาวกระทบไม้ พม่ารำชวาน แห่กาย ๑ แห่กาย ๒ แห่กาย ๓ ม้วนที่ ๒

ชื่อ ม่วนสะเด็ดเพชรพยอม ชุด ๒ ได้แก่ เพลงแม่โขง-แม่ปิง ปี่จุมห้า ลาวเดินดง ถ่าชี-หลงถ้ำ เขมรปาก
ท้อ พระลอเลื่อน สร้อยสนตัด บันทึกรักที่ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยพายัพ

ม้วนที่ ๑ ชื่อชุด “แห่มั่นสละเด็ดเพชรพยอม ๔๔”

หน้า A เพลงกระเป๋าแบนแฟนทิ้ง, เพลงปริญญาใจ, เพลงใจอ่อน, เพลงบีบหัวใจ, เพลง
เสียที-ที่เมา, เพลงสวยไว่ก่อน, เพลงร้าง

หน้า B เพลงรองเท้าหน้าห้อง, เพลงสอนหนูหน่อย, เพลงปากว่ามือไว, เพลงสาวน้อย ,
เพลงสาวจี, เพลงแฟนฉันไม่ต้องหล่อ, เพลงลอย ลม วน

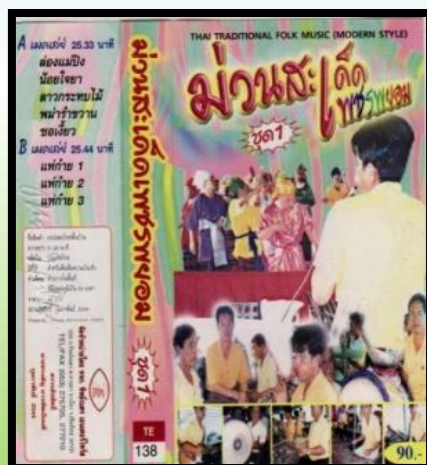

รูปปกเทปชื่อชุด “แห่มั่นสละเด็ดเพชรพยอม ๔๔”

ม้วนที่ ๒ ชื่อชุด “ม่วนสะเด็ดเพชรพยอม” ชุดย่อยยุค

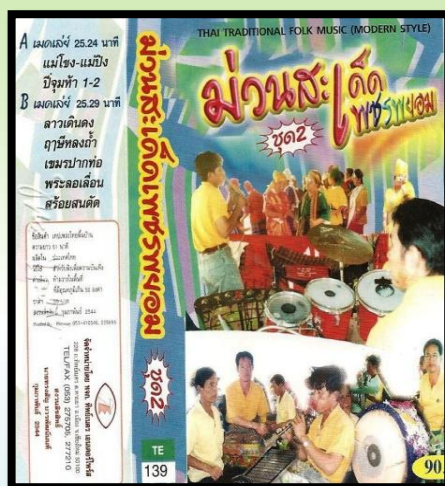
หน้า A เพลงล่องแม่ปิง, เพลงน้อยใจยา, เพลงลาวกระทบบไม้, เพลงพม่ารำขวาน, เพลง
ซอ-เงี้ยว

หน้า B เพลงแห่กาย ๑, เพลงแห่กาย ๒, เพลงแห่กาย ๓

รูปปกเทปชื่อชุด “ม่วนสะเด็ดเพชรพยอม ชุด ๑”

ม้วนที่ ๒ ชื่อชุด “ม่วนสะเด็ดเพชรพยอม” ชุดประยุกต์
 หน้า A เพลงรำวงแม่โขง, เพลงรำวงแม่ปิง, เพลงปี่จุมห้า
 หน้า B เพลงลาวเดินดง, เพลงฤาษีหลงถ้ำ, เพลงเขมรปากท้อ, เพลงพระลอเลื่อน, เพลง
 สร้อยสนตัด

รูปปกเทปชื่อชุด “ม่วนสะเด็ดเพชรพยอม ชุด ๒”

การอนุรักษ์สืบสานเผยแพร่และการถ่ายทอดองค์ความรู้

วงปี่พาทย์ล้านนาวงเพชรพยอมเป็นวงปี่พาทย์ที่ได้รับการยอมรับในวงกว้างหลังจากที่มีผู้ว่าจ้างให้ไปบันทึกเสียงแห่วงปี่พาทย์ทำให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น นำเทปเสียงไปเปิดตามงานมงคลและงานอวมงคลต่างๆ ของภาคเหนือ โดยเฉพาะการแห่บรรเลงสดงานประเพณีพ่อนผีเจ้านาย พ่อนผีมด ผีเม้งและงานศพ ทำให้เกิดแรงบันดาลใจจากกลุ่มเยาวชนหลายๆ กลุ่มได้มาศึกษาเรียนรู้จากวงดนตรีปี่พาทย์ล้านนาวงเพชรพยอมเป็นจำนวนมาก และยังได้รับความไว้วางใจจากสถาบันการศึกษาให้นักศึกษามาฝึกประสบการณ์หลายรุ่น ทั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง และมีอาจารย์อีกหลายสถาบันมาสัมภาษณ์ บันทึกการ และการศึกษาวิจัย

นายชูชาติ ใหม่ตาคำ ปราชญ์ล้านนาหมอเมือง

นายชูชาติ ใหม่ตาคำ เกิดวันที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๙ ปัจจุบันอายุ ๕๒ ปี อยู่บ้านเลขที่ ๙๐ หมู่ที่ ๓ บ้านข้าวแท่น ตำบลสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ หมายเลขโทรศัพท์ ๐๙๔-๔๓/๔๔๔๓/๓

ผลงาน

หมอเมืองรักษากระดูกต่อกระดูก (กวาดซุย) เช็ดตุ่ม เป่าตา เป่าปาก (เป็นเม่า) เช็ดปวดเมื่อย รักษาโรคมะโห้ (โรคจิตสีดวงทวารหนัก) ซึ่งมีรูปแบบที่รักษากันไปตามโรค โดยใช้คาถาเป่า เหล้าขาว น้ำมันงา เงินแถบ ไช้ไก่ต้ม มีดแสกเขาควาย สมุนไพรหวานทรหด ทำการรักษาแก่ผู้ป่วยภายในหมู่บ้าน และผู้ป่วยที่ทราบข่าวจากคนไข้ที่เคยรักษาแล้วหายจากโรคต่างๆ

วัสดุที่ใช้รักษาการต่อกระดูกด้วยการกวาดซุย

๑. ขันตั้งสามสิบหก ๑ ขัน
๒. เหล้าขาว
๓. น้ำมันงา
๔. ใบพลู
๕. สำลี
๖. น้ำเปล่า

วิธีการรักษา

๑. ตั้งชั้นสามสิบหก ประกอบด้วยสวดยดอกไม้รูปเทียน ๓๖ สวดย สวดยหมากพลู ๓๖ สวดย หมาก ๑ หัว เหล้าขาว ๑ ขวด ผ้าขาว ผ้าแดง ข้าวเปลือก ข้าวสาร เงินขึ้นตั้ง ๑๓๖ บาทและหาฤกษ์ยามที่จะขึ้นชั้นตั้งรักษา

๒. หมอรักษาทำการไหว้ครูยกขึ้นตั้งบอกกล่าวครูอาจารย์

๓. เริ่มทำการรักษา ใช้ใบพลูชุบเหล้าขาวแล้วเช็ดไปตรงที่กระดูกที่แตกหักพร้อมกับเสกคาถากวาดซูย ๑ บท เช็ดลง ๗ ครั้ง ทำแบบนี้ ๗ ครั้ง

๔. ใช้น้ำมันงาชุบสำลีพร้อมกับเสกคาถากวาดซูย ๑ บท เช็ดลงอีก ๓ ครั้ง ทำแบบนี้ ๓ ครั้ง

๕. เสกคาถากวาดซูย ๑ บท ในขวดน้ำสะอาด ให้ผู้ป่วยนำไปดื่มที่บ้าน เสร็จการรักษา

ผู้ป่วยจะต้องมาทำการรักษาติดต่อกันทุกวันช่วงเช้าหรือช่วงบ่าย ถ้าช่วงเย็นพลบค่ำจะไม่ทำการรักษาเพราะมีความเชื่อว่าจะรักษาไม่ได้ผล หมอเมืองจะใช้เวลารักษาจนหายประมาณ ๑๕-๒๐ วัน เมื่อผู้ป่วยอาการดีขึ้นหรือหายจากกระดูกหักแล้ว หมอเมืองจะทำการปลดชั้นตั้งและผู้ป่วยจะต้องมาคาราวะสูมาดำหัวหมอเมือง คนที่รักษาหายก็จะนำข้าวของเครื่องใช้อาหารแห้งพร้อมเงินใส่ซองมาดำหัว โดยหมอเมืองจะไม่เรียกรอค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้นขึ้นอยู่กับผู้ป่วยจะสมนาคุณตามสมควร

การรักษาโรคมะโหก (โรคริดสีดวงทวารหนัก)

๑. นำหัวนทรหดมาล้างทำความสะอาด หั่นเป็นแว่นๆ ตากแดดจนแห้ง

๒. นำไปต้มกับน้ำสะอาด ๗ น้ำบวย ต้มจนมีกลิ่นหอมแล้วยกออกกรองให้เย็น

๓. ดักใส่แก้วดื่มแทนน้ำ ประมาณ ๓ วันอาการก็จะดีขึ้น

๔. ข้อควรระวังห้ามกินอาหารรสจัด ห้ามกินลาบดิบและน้ำพริก

การอนุรักษ์สืบสานเผยแพร่และการถ่ายทอดองค์ความรู้

หมอเมืองชชาติ ใหม่ตาคำ ได้เรียนรู้วิธีการรักษาจากพ่อครูป็น สุนันท์พันธ์ บ้านข้าวแทน ได้ทำการรักษาคนป่วยในหมู่บ้านจนเป็นที่ยอมรับว่ารักษาได้ผลดี จึงถูกเชิญให้เข้าร่วมเครือข่ายหมอเมืองประจำตำบลสันทรายหลวง ซึ่งหมอเมืองอยากให้มีคนที่มีใจรักในการช่วยเหลือรักษาคนป่วยแบบโบราณ (กวาดซูย) มาศึกษาเรียนรู้เพื่อที่จะไม่ให้องค์ความรู้ด้านหมอเมืองนี้สูญหายไป

นายทอง สุกันธา ด้านหัตถกรรมจักสาน

นายทอง สุกันธา เกิดเมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๔๓ ปัจจุบันอายุ ๗๘ ปี อยู่บ้านเลขที่ ๓๓ หมู่ ๗ บ้านต้นช้าง ตำบลสันทรายน้อย อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ หมายเลขโทรศัพท์ ๐๙๔-๓๔๕๑๓/๓/๕

ผลงาน

นายทอง สุกันธา มีความสนใจการจักสานจึงได้เรียนรู้ฝึกทำด้วยตนเองจนเกิดความชำนาญ มีความสามารถจักสานได้หลายอย่าง ได้แก่ กว๋ยตีนช้าง กว๋ยสังฆทาน ไม้กวาดแข็ง ไม้กวาดอ่อน ช้าหวด กว๋ยใส่หญ้า ฝาชี ต่ำแหลว ชันโตก ตุ่มดักปลาไหล สานสาดแห่ย่ง(เสือกก) กว๋ยสลาก จักตอก

วัสดุเครื่องมือ การทำไม้กวาดแข็ง

๑. ต่ามไม้กวาด ใช้ไม้ไผ่รวกหรือส่วยปลายไม้ไผ่บง
๒. ก้านใบมะพร้าว
๓. เชือกพลาสติก
๔. กรรไกร
๕. มีดเหลา
๖. ค้อน
๗. คีม
๘. เหล็กปลายแหลม
๙. มีดพรว
๑๐. เลื่อยมือ

๑๑. ปากกาหรือดินสอ

๑๒. ตะปู ขนาด ๑ นิ้ว

รูปอุปกรณ์การทำไม้กวาดแข็ง

ขั้นตอนการทำไม้กวาดแข็ง

๑. จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อม
๒. ใช้มีดเหลาเหลาใบก้านมะพร้าวออกประมาณ ๒๐๐-๓๐๐ ก้าน จากนั้นนำโคนของก้านใบมะพร้าวไปแช่น้ำ ๓๐ นาที
๓. นำเชือกพลาสติกมาร้อยเข้ากับก้านใบมะพร้าวครั้งละ ๒ ก้านไปเรื่อยๆ จนได้ความยาว ๘๐-๑๐๐ เซนติเมตร
๔. เมื่อร้อยก้านใบมะพร้าวเสร็จก็นำปลายไม้ไผ่ปองมาตัดให้มีความยาวประมาณ ๑๒๐ เซนติเมตร เจาะปลายด้ามไม้ไผ่ปองให้เป็นรูทะลุไปอีกด้านหนึ่ง ๒ เซนติเมตร ใช้เลื่อยตัดไม้ไผ่ให้มีความยาว ๑๓ เซนติเมตร กว้าง ๒ เซนติเมตร ใช้มีดเหลาตกแต่งให้ได้ตามขนาด แล้วนำไปใส่ในช่องที่เราเจาะไว้ จากนั้นใช้ตะปู ๑ นิ้วตอกเข้าไปให้แน่นและนำเชือกพลาสติกมามัดให้แน่นอีกครั้งหนึ่ง
๕. นำก้านใบมะพร้าวที่เราร้อยเสร็จนำมาพันกับส่วนปลายของด้ามไม้กวาดมัดให้แน่นแล้วตอกตะปูอีกครั้ง
๖. สานปลอกกรดเข้าด้ามนำก้านมะพร้าวมาใส่เรียงกันจนรอบด้ามไม้กวาด
๗. ใช้เลื่อยมือตัดส่วนโคนก้านใบมะพร้าวออกเพื่อให้เกิดความสวยงามเรียบเป็นแนวเดียวกัน
๘. นำเชือกพลาสติกมาสานยกปลายสามถักไปเรื่อยๆ ให้มีความยาวประมาณ ๕ นิ้ว
๙. นำเชือกพลาสติกมาสาน “ลายอุ่มหน้า” ถักไปจนรอบก้านใบมะพร้าว
๑๐. นำเชือกพลาสติกมาสาน “ลายตุ๊กงู” ถักไปจนรอบก้านใบมะพร้าวอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้เกิดความสวยงามและก้านใบมะพร้าวจะไม่หลุดได้ง่าย
๑๑. เสร็จสิ้นการทำไม้กวาดแข็ง

นายทอง สุกันธา กำลังทำไม้กวาดแข็ง

ไม้กวาดแข็งที่ทำเสร็จแล้ว

การอนุรักษ์สืบสาน เผยแพร่และการถ่ายทอดองค์ความรู้

ได้มีผู้ที่ให้ความสนใจมาเรียนการจักสานที่บ้านหลายคนโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใดๆ สอนให้คนอื่นรู้เพื่อเป็นวิทยาทาน และยากให้ผู้ที่มีความสนใจในด้านนี้มาเรียนรู้เพราะไม่อยากให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการจักสานหายไปตามชุมชน

นายเกษม คำมี ภูมิปัญญาปราชญ์ล้านนาการสานใบมะพร้าว

นายเกษม คำมี เกิดวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๐๐ ปัจจุบันอายุ ๖๑ ปี อยู่บ้านเลขที่ ๖๗ ม. ๑ บ้านทุ่งยาว ตำบลสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ หมายเลขโทรศัพท์ ๐๙๔-๓๐๖๕๐๑๔

ผลงาน

การสานใบมะพร้าวรูปแบบต่างๆ ได้แก่ ปลาช่อน ปลาตะเพียน จิ้งจก ชุ่มประตูปแบบต่างๆ หมวกใบมะพร้าว

วัสดุเครื่องมือ

๑. ใบมะพร้าว
๒. กรรไกร
๓. เข็มเย็บ

ขั้นตอนวิธีการทำ

๑. ตัดก้านใบมะพร้าววัดจากส่วนปลายเข้ามาประมาณ ๑๕๐ เซนติเมตร
๒. สานใบมะพร้าวเข้าหาก้านใบมะพร้าวลายยกหนึ่งสามชั้นยาวประมาณ ๑ เมตรและตัดปลายใบมะพร้าวที่เหลือออก
๓. ทำอีกด้านเหมือนกับข้อ ๒
๔. ตัดแต่งส่วนปลายให้เป็นหางปลา

๕. นำปลายใบมะพร้าวที่ตัดออกจากข้อที่ ๒ และ ๓ นำมาเสียบทำเป็นครีปปลา ตัดแต่งให้สวยงาม

การสานใบมะพร้าวรูปปลา

การอนุรักษ์สืบสาน เผยแพร่และการถ่ายทอด

- ได้ไปเป็นวิทยากรสอนการสานใบมะพร้าวในงานถนนสายวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยแม่โจ้
- รางวัลชนะเลิศการทำซุ้มประตูป่าประเพณีลอยกระทง ถ้วยรางวัลของ ส.ส.วิทยา ทรงคำ ปี ๒๕๕๖
- รางวัลชนะเลิศอันดับที่ ๑ การประกวดซุ้มประตูป่า ประเพณียี่เป็ง ปี ๒๕๕๗ ณ บ้านทุ่งยาว

การสานใบมะพร้าวรูปสัตว์ต่าง ๆ

ผลสำรวจความต้องการของชุมชนอำเภอสันทราย ในการบูรณาการร่วมกับมหาวิทยาลัย

๑. มหาวิทยาลัยเป็นผู้รวบรวมจัดทำฐานข้อมูล เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษา และการอนุรักษ์
เผยแพร่องค์ความรู้จากปราชญ์ล้านนา
๒. อยากให้มีการบูรณาการร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัย กับปราชญ์ชาวบ้าน และกิจกรรมฐาน
เรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชน
๓. อยากให้คนรุ่นใหม่ได้อนุรักษ์สืบสานโดยการลงมือปฏิบัติจริง ได้ทดลองทำด้วยตนเอง ได้เกิด
การเรียนรู้ในศิลปวัฒนธรรมด้วยตนเอง
๔. อยากให้มหาวิทยาลัยสนับสนุนให้นักศึกษาเรียนรู้ฝึกฝนด้านศิลปวัฒนธรรมในแขนงต่างๆ นอก
ตำราเรียน
๕. อยากให้มีการจัดกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมที่บูรณาการกับชุมชน ที่คนรุ่นใหม่เกิดการ
ยอมรับ และนำไปปรับใช้กับชีวิตยุคปัจจุบันได้

ส่งท้ายเล่ม

ที่ปรึกษาโครงการ

รองอธิการบดี (อาจารย์ชัช พชรธรรมกุล)
ผู้อำนวยการศูนย์ศิลปวัฒนธรรม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชยุตภัฏ คำมูล

ผู้รับผิดชอบโครงการ

นายวุฒิภัทร เกตุพัฒน์พล
นางกัณณิกา ชำมลี
นางสาวเมริษา ยอดหอม
นางสาววีณาภัทร์ พงษ์ภา

ผู้รวบรวม/ผู้เขียน

นายวุฒิภัทร เกตุพัฒน์พล

ออกแบบปก

นางสาวเมริษา ยอดหอม

ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยแม่โจ้

๖๓ ม.๔ ต.หนองหาร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๙๐ โทร ๐๕๓-๔๓/๓๓๐๒-๓

www.artsandculture.mju.ac.th